

II. MEŞRÛTİYET DÖNEMİNDE BİR MUHALİF GAZETE VE GAZETECİ: TÜRKİYE GAZETESİ VE ŞİRVÂNİZÂDE MAHMÛD TÂHİR

Mesude Sezer Özdilli*

Özet

Osmanlı Demokrat Fırkası'nın da kurucularından olan Şirvânizâde Mahmûd Tâhir aynı zamanda Demokrat Fırkası'nın gazetesi olan Türkiye gazetesinin mesul müdürü ve başmuharririydi. Diğer Demokrat gazeteler olan Selâmet-i Umûmiye, Hür Memleket ve Genç Türk'te de makaleler yazmıştır. Bu gazetelerde yazdığı makaleler hükümeti rahatsız etmiş, Divân-ı Harb tarafından para cezasından, sürgüne kadar çeşitli cezalara çarptırılmıştır. Şirvânizâde'nin mesuliyetinde olan Türkiye gazetesi Osmanlı Demokrat Fırkası'nın bir yayın organı ve "Demokrasi mesleğinin hâdim ve müdâfii" olarak çıkmıştır. Gazete her daim demokrasinin savunusunu yapmıştır. Demokrasiyi halkın hukukunu sağlayacak ve koruyacak tek sistem olarak görmüş, basın özgürlüğü ve çok partililiği savunmuştur. Türkiye gazetesi ayrıca "İttihâd-ı Anâsır" fikrine sahip çıkmış, ülkeyi oluşturan bütün unsurların kardeşliğini vurgulamıştır. Bu çalışmada Türkiye gazetesinin demokrasi kavramına dair görüşlerini; Osmanlı muhalefet anlayışına katkılarını ve ülkenin siyasî, idarî, ekonomik, toplumsal sorunlarına yaklaşımını ortaya koymaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: *II. Meşrutiyet, Türkiye Gazetesi, Şirvanizade Mahmud Tahir, Demokrasi, Muhalefet, Basın.*

Abstract

Şirvânizâde Mahmûd Tâhir and Türkiye Gazette in 2nd Constitutional Monarchy

Şirvanizade Mahmud Tahir was one of the founders of the Ottoman Democratic Party, also was responsible manager and leader writer of the Türkiye (Turkey) Gazette that it was journal of the Ottoman Democratic Party. He has written articles in Selamet-i Umumiye (The People's Salvation Gazette), Hür Memleket (The Free Country Gazette) and Genç Türk (The Young Turk Gazette), that these were the Democratic Party's newspapers. His articles in this newspapers have disturbed the government, he was sentenced to various penalties from monetary penalty to exile by Divan-ı Harb (The Court Martial). The Türkiye Gazette which is under the Şirvanizade's responsibility was published as publication of the Ottoman Democratic Party and "the servant and defender of the democratic system". The newspaper always advocated democracy. It saw democracy as the only system shall provide and maintain the public law; it defended freedom of the press and multi-party system. Also the Türkiye Gazette has emerged the idea of the "İttihad-ı Anasır (The Association of Ethnic Elements)", stressed the brotherhood of all the ethnic elements that make up the country. In this study, we will try to explain views on the concept of democracy; contribution to understanding of the Ottoman opposition and approach to the country's political, administrative, economic and social problems of the Türkiye Gazette.

Key Words: *II. Constitutional Monarchy, Türkiye Gazette, Şirvanizade Mahmud Tahir, Democracy, Opposition, Press.*

Giriş

II. Meşrûtiyetin ilan edilmesiyle birlikte Osmanlı ülkesinde yoğun bir siyasallaşma süreci de başladı. Meşrûtiyetin tekrar ilanının getirdiği özgürlük ortamının heyecanıyla Osmanlı tarihinde ilk kez çok partililik de başlamış oldu.

* Dr., Adnan Menderes Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, Aydın.
mesude.ozdilli@adu.edu.tr

Bu dönemde sosyalist, liberal, muhafazakâr veya azınlıklar tarafından pek çok cemiyet veya fırka kuruldu.¹ Ancak bu cemiyetler içinde en kuvvetlisi hiç kuşkusuz Meşrûtiyetin tekrar ilanının kahramanları olarak büyük bir prestij toplayan İttihâd ve Terakki Cemiyeti idi.

Meşrûtiyetin ilanı ile birlikte İttihâd ve Terakki ülke yönetimini doğrudan olmasa bile dolaylı olarak eline aldı. Diğer fırkalar ve cemiyetler ise böylece muhalefet pozisyonunu aldılar. Bu şekilde ilk kez II. Meşrûtiyet döneminde çoğulculuk ortaya çıkmış oldu. Ancak bu durum çok da uzun sürmedi. 31 Mart İsyanı ve Mahmud Şevket Paşa suikastlarının ardından iktidarı tekrar ele geçiren İttihâd ve Terakki, bu olaylara karşın muhalefete karşı intikam hırsıyla harekete geçince, muhalefet için dîvân-ı harb kararları, hapisler, sürgünler dönemi başlamış oldu ve İttihâd Terakki hızla muhalefeti tasfiye etmeye başladı.²

İttihâd ve Terakki Cemiyeti istibdâd idaresine karşı vermiş olduğu mücadele sonucunda Meşrûtiyeti tekrar hayata geçiren, hürriyeti temsil eden, Meşrûtiyetin kahramanı ve Kanûn-i Esâsî'nin güvencesi bir sembol olarak ortaya çıkmıştı. İstibdâda karşı verdiği mücadelede istibdada karşı olan bütün fikirleri bünyesinde toplamış ve böylece büyük ve kutsal bir birlik haline gelmişti. İttihâd ve Terakki kendisine atfettiği bu kutsallıkla kendisini iktidarın tek temsilcisi olarak görmeye başladı. Öyle ki artık kendisinin dışında bir iktidar alternatifini kabul edemiyordu.

Bu doğrultuda onun kurduğu yönetimin çok da demokratik olduğunu söyleyemeyiz. İttihâd ve Terakki sivil bir yönetim kuramamıştı. Ülkeyi orduya ve sıkıyönetime dayanarak yönetiyordu; Meşrûtiyet dönemi boyunca meşruiyetini halk yerine ordudan almış, iktidarda kalmanın en etkin güvencesi olarak da orduyu görmüştür. Bu nedenle İttihâd ve Terakki'nin kurduğu Osmanlı Meşrûtiyeti daha çok "yarı askerî siyasal bir rejim" kimliği taşır.³

Muhalefet ise İttihâd ve Terakki'yi bazen Türkçülüğünden, bazen merkezîyetçiliğinden, bazen laikliğinden, bazen komiteciliğinden, gizliliğinden, bazen orduyu siyasetin içine çekmesinden, bazen de hükümet işlerine müdahale etmesinden dolayı eleştirmiştir.

Osmanlı Devleti'nde siyasal katılım rolünü büyük ölçüde basın üzerine almıştı. Türk aydınları 1860'lardan itibaren basını, siyasal katılımın ana organı olarak kabul etmişler ve kullanmışlardır. Türkiye'nin ilk özgürlükçü hareketini başlatan Jön Türkler de basını bu doğrultuda kullanmışlar ve bu şekilde kamuoyu yaratmaya çalışmışlardır. Zira bu sıralarda gazete ve dergiler siyasal katılımın tek aracıydı. Bu nedenle sadece muhalif cemiyetler değil, yine onlarla

¹ Kurulan bu cemiyetlerin gruplaması için bkz. Birinci 1990, s.25-27

² Birinci 1990, s.215-216

³ Tunaya 1989, III, s.251-253

bağlantılı olan muhalif basın da İttihâd ve Terakki'nin hışmına uğramıştır. Özellikle 31 Mart İsyanı'nın bastırılmasından sonra İttihâd ve Terakki "Matbûât Kanûnu" ve "Matbaalar Kanûnu"nun çıkmasını sağlayarak basının faaliyetlerini de önemli ölçüde kısıtlamıştır⁴. İttihâd ve Terakki sıklıkla meclis içi ve dışındaki muhalif fırkaların üyelerine, gazetelerinin yazarlarına, müdürlerine ve sahiplerine karşı İdâre-i Örfiye Kanûnu'nu uygulatarak, bu kişilerin divân-ı harb karşısına çıkmasını sağlamıştır.

İşte Türkiye gazetesi de iktidara karşı sesini yükselten ve bu nedenle de yönetimin dikkatini çeken, yayınları engellenmeye çalışılan muhalif bir gazeteydi. Gazete demokrasinin, ittihâd-ı anasırın, çoğulculuğun ve basın özgürlüğünün en büyük savunucularından birisi olmuş ve bu nedenle yayın hayatında çeşitli baskılara maruz kalmıştır.

1. Şîrvânizâde Mahmud Tâhir

Şîrvânizâde Mahmud Tâhir Mekteb-i Harbiye'nin son sınıfındayken 1899/1900 (1315) senesinde siyasî görüşleri nedeniyle tutuklanmış ve Avrupa'ya firar etmiştir. Avrupa'da iken İstirdâd gazetesinin kuruluşuna katılmış, Cenevre ve Paris dârülfünûnlarına devam ederek eğitimini sürdürmüştü⁵, dört sene sonra 1903/1904 (1319)'te İstanbul'a dönmüş⁶, İstanbul'da beş sene hapis yatmıştır ve ardından afv-ı umûmî ile 31 Aralık 1908 (18 Kanûn-ı evvel 1324)'de affedilmiştir⁷. Bu esnada Fedâkâran-ı Millet Cemiyeti'ne katıldığı ve idare heyetinde yer aldığı anlaşılmaktadır⁸.

Şîrvânizâde 2 Ocak 1909 (20 Kânûn-ı evvel 1324)'da dâhiliye nezâretine bir istida ile, hükumetten kendisine eğitimine uygun bir memuriyet verilmesini istemiştir. Fransızca ve İngilizce bilmesinden dolayı dâhiliye nezâretinden hâriciye nezâretine sevk edilmiş ve sadâretten de bu isteği uygun görülmüştür.⁹ Şîrvânizâde'nin bu dilekçesinde; "... *el-yevmde cerâid-i Türkiye'den birinde ser muharrir bulunduğum hâlde ancak mensûb olduğum bir âile-i kadîmenin büsbütün perîşâniyesiyle beraber gazetecilikte ısrâr beyhûde...*"¹⁰ demesi

⁴ Bu kanunlar için bkz. Düstûr 1329, I, 395-411

⁵ BEO., 3417/256259

⁶ BEO., 2068/155043

⁷ DH.MKT., 2703/32

⁸ Fedâkâran-ı Millet Cemiyeti'nin 14 Ekim 1908 (1 Teşrîn-i evvel 1324)'de Sadâret'e gönderdiği yazı ve ekinde Şîrvânizâde için; "Cemiyetimizin heyet-i idâresi a'zâsından gazetemiz muharrirlerinden Şîrvânizâde Mahmûd Tâhir..." ifadesi yer alır. Bkz. BEO. 3417/256259

⁹ 13 Ocak 1909 (31 Kânûn-ı evvel 1324) tarih ve 3181 numaralı bu tezkire için bkz. DH. MKT., 2716/91. Yine bununla ilgili 24 Ocak 1909 (11 Kânûn-ı sâni 1324) tarih ve 4193 numaralı tezkire için ise bkz. BEO., 3482/261102

¹⁰ Bu istida için bkz. DH. MKT., 2716/91

oldukça dikkat çekicidir. Bu sözleriyle Şirvânizâde muhaliflerin içinde olduğu durumu o tarihte ifade etmekte ve bir yılgınlık işareti de vermektedir.

II. Meşrûtiyet döneminin dikkat çeken fırkalarından birisi olan Osmanlı Demokrat Fırkası'nın da üyelerinden olan Şirvânizâde¹¹, aynı zamanda Demokrat Fırkası'nın gazetesi olan Türkiye gazetesinin mesul müdürü ve başmuharririydi. Diğer Demokrat gazeteler olan Selâmet-i Umûmiye, Hür Memleket ve Genç Türk'te de makaleler yazmıştır. Türkiye gazetesinde yazdığı baş makalelerle oldukça dikkat çekmiştir. Bu sefer gazetede Fuâd Şükrü'nün yazdığı ve dâhiliye nâzırı Talat Bey'i hedef alan makale sebebiyle gazetenin mesul müdürü olduğu için “tehyîc-i efkârı mûcib (insanları heyecanlandırıcı, kıskırtıcı) makale neşrettiğinden” 3 Aralık 1910 (20 Teşrîn-i sâni 1326)'da Matbûât Nizâm-nâmesi'nin yirmisekiz ve otuzuncu maddelerine dayanarak otuz Osmanlı lirası para cezasına çarptırılmıştır¹².

Sözkonusu makalede Talat Bey ile ilgili şöyle deniliyordu: “Edirne'de bir telgraf me'mûru iken 150 lira maâşla dâhiliye nâzırlığına geçen Talat Bey'de zerre kadar eser-i hamiyet ve insâf olsa idi altıyüz senelik bir devleti cehâleti hasebiyle inkırâz vâdisine sürükleyeceğine işi ehline terk ile çoktan çekilirdi... Gazeteler Talat Bey'in aleyhine yazmasınlar için (diye) kapatılır, Samîm gibi bir gencin hem de cihânı bir velveleye bir çok yerleri şübhelere düşüren bir muharririn cenâzesini tahkîr eden zâlim ve gaddâr polis müdür-i sâbıkı Azmi Bey'i Trablusşam gibi Suriye'nin mâlikesi bir mevki'nde bulunan bir mutasarrıflığa ta'yîn eden Talat Bey daha hâlâ hamiyetten bahsederse ona hamiyetli diyenlere merhamet edilir”¹³.

3 Ocak 1911 (21 Kânûn-ı evvel 1326) tarihinde de Ziyâ Şâkir'in Genç Türk gazetesinde “Dâhiliye Nâzırı Talat Efendi'ye” başlıklı ve İttihâd ve Terakki'nin senelerdir devam eden hataları ve kötü idaresinden bahseden yazısı nedeniyle, 20 Ocak 1911 (7 Kânûn-ı sâni 1326) tarihinde Ziyâ Şâkir ile birlikte bu gazetenin muharrirleri için sürgün kararı çıktı.¹⁴ Dîvân-ı harb tarafından Fuâd Şükrü, Şirvânizâde Mahmud Tâhir, Pertev Tevfik, Hâmid Subhi'nin İstanbul'dan sürülmesine karar verildi. Şirvânizâde, Fuâd Şükrü ile birlikte Mısır'a sürüldü.¹⁵

¹¹ Hatta Şirvânizâde, Demokrat Fırkası'nın ikinci dönem başkanlığını yürüten Bezmi Nusret Kaygusuz'a göre firkanın aktif görev yapan nadir üyelerinden birisidir. Bkz. Kaygusuz 2002, 63

¹² Bununla ilgili 3 Aralık 1910 (20 Teşrîn-i sâni 1326) tarihli Dîvân-ı Harb-i Örfî mazbatası için bkz. İH., 46. Ayrıca bkz. BEO., 3846/288386

¹³ “Talat Bey” 1326

¹⁴ BEO, 3901/29256; DH.EUM.KADL., 5/6; DH.EUM.KADL., 4/2; DH.SYS., 55-1/50. Ayrıca 30 Mayıs 1911 (17 Mayıs 1327) tarihli Dîvân-ı Harb kararı için bkz. İH., 24

¹⁵ Kaygusuz 2002, s.79.

Şîrvânizâde, halkın üzerinde her ne şekilde olursa olsun istibdada, baskıya, boyunduruğa, halkın potansiyel bir gerici olarak görülmesine karşı çıkan, halka güvenen ve halkın gelişiminin doğal seyrine bırakılmasını savunan tekâmülcü bir anlayışa sahiptir. Çoğulculuğa, çok partililiğe, azınlığın haklarına, muhalefetin zorunluluğuna inanmıştır¹⁶.

Şîrvânizâde'nin sosyalizme yakınlığı da ortadadır. Şîrvânizâde, 10 Şubat 1909 (28 Kanûn-ı sâni 1324) tarihinde Türkçe ve Fransızca olarak yayın hayatına başlayan bir sosyalist gazete olan İşçiler gazetesinin de imtiyaz sahibiydi. Bu gazetenin mesul müdürü ise Ligor Kostantinidi isminde bir Rumdu¹⁷. Ayrıca Tunaya'nın da belirttiğine göre Şîrvânizâde 1910'da kurulmuş olan Osmanlı Sosyalist Fırkası'na katılan Osmanlı Demokratları arasındadır¹⁸. Şîrvânizâde bir makalesinde; sosyalizmin esasının insanları, bugünkü gördüğümüz adalet ve refahtan daha başka, daha hakiki ve kat'î bir hale sokmak olduğunu, sosyalizmin bütün insanları kardeş sayarak, aralarındaki üstünlükleri men edip, cümlesini bir kardeşlik bağıyla bağlayarak yaşatmak amacını taşıdığını vurgulamaktaydı¹⁹.

İyi bir devlet idaresi kurulabilmesi için devletin halkla kaynaşması gerektiğini vurgulayan Şîrvânizâde bunun için de nazırların halka nutuklar ve konferanslar vermesinin faydalı olacağını düşünür. Bu konferanslar yoluyla aynı zamanda halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlenmesi sağlanabilecek, hem halkın devlete bağlılığı artacak, hem de toplumsal gelişim sağlanabilecekti.²⁰

Şîrvânizâde pek çok demokrat gibi hükümetin matbuata yaptığı baskı ve adaletsizliği de eleştirmiştir. Özellikle bazı gazetelerin ve fırkaların hükümetten onay alabilirken bazılarının müracaatlarının geri çevrilmesinin haksızlık olduğuna dikkat çeker. Örneğin pek çok Ermeni, Rum ve Bulgar vatandaşlarına ait sosyalist, federatif fırkaların kuruluşu hükümet tarafından onaylanırken, Türk kökenli bir sosyalist partinin kurulması için hükümete yapılan başvurunun dîvân-ı harb-i örfiye havale edilip, ancak oradan da kendilerine müsaade verilemeyeceğinin bildirilmesinin bu alandaki adaletsizliği gösterdiğini ifade eder.²¹

Şîrvânizâde bir makalesinde²²; Osmanlı Devleti'nin içinden geçtiği buhranlı dönem düşünüldüğünde, maliyeyi kurtarmanın yolunun borçlanmamaktan geçtiğini dile getirir. Bunun için Şîrvânizâde bir hesap yapar. Osmanlı Devleti'nin –önceki seneyi esas alarak- 25 milyon liralık geliri olduğunu, bu

¹⁶ Şîrvânizâde 1326, s.16

¹⁷ Gazel ve Ortak 2006, s.243

¹⁸ Tunaya 1984, I, s.178, 247

¹⁹ Şîrvânizâde 1326b

²⁰ Şîrvânizâde 1326ı

²¹ Şîrvânizâde 1326ç

²² Şîrvânizâde 1326d

sene bunun daha fazla olacağını, ancak yine de hesabın 25 milyon lira üzerinden yapılmasını uygun görerek gelirin şu şekilde paylaştırılmasını öngörür:

- 5 milyon lira Harbiye Nezâretine
- 5 milyon lira Bahriye Nezâretine
- 2,5 milyon lira Umûr-ı Nâfiaya
- 1 milyon lira Hânedân-ı Hümâyûna
- 5 milyon lira Düyûn-ı Umûmiyeye
- 5 milyon lira Memûrîne
- 1,5 milyon lira Maârife

25 milyon lira yekûn

Bu hesapta herkesin özellikle de memurların ianesinin, maaşlarının kısılması ve herkesin hamiyetli olması, ayağını yorganına göre uzatması, dışarıdan borç almadan kendi yağımızla kavrulmanın yollarının aranması düşüncesi dikkat çeker. Şîrvânizâde Avrupa ülkelerinden örnekler verir. İsviçre’de bir mebusun ancak meclisin ictima günlerinde yevmiye beş frank aldığını, bizde ise memur ve mebus maaşlarının yüksek tutulmasının bir şan, şeref meselesi haline getirildiğini dile getirir.

Şîrvânizâde’nin bu makaledeki şu ifadesi dikkat çekicidir: “*Her istikrâz istikbâlimizden biraz daha eksiltmektedir. Peynir, ekmek yiyelim, şerefimizle yaşayalım. Avrupalılardan aldığımız paraları yine onlara karşı nümâyîş (yürüyüş, gösteri) yapmak için sarf edersek bize hem gülerler, hem de o adamlar iktisâdı pek iyi bildikleri için bir daha bize beş para vermezler. Belki de bir gün iflâs ederiz. Ve bizim bir iflâsımız, bu memleketin inkısâmı (parçalanması) demektir.*”

Ancak Şîrvânizâde maliyeyi kurtarmak için ikinci bir çare daha ortaya koyar ki, oldukça şaşırtıcıdır. O da tarihî eserleri satmaktır. Ona göre bu eserlerin muhafazasından şimdiye kadar izzet-i nefsimizi okşamaktan başka hiçbir şey kazanmadık. Bu eserleri daha vakit varken müzayede ile yüksek bir meblağda satarak hem borçlarımızdan kurtulabilir, bahriye, dâhiliye ve nâfiamızdaki eksikliklerimizi tamamlayabilir, hem de biraz da ihtiyatta bulundurabilirdik.²³ Aslında onun bu tarihî eserleri satışa çıkarma düşüncesi, biraz sonra bahsedilecek olan, millî lisan ile ilgili fikirleriyle uyuşmaz. Şîrvânizâde’nin borçlar konusundaki hassasiyeti öyle görünüyor ki onu böyle bir değerlendirme yapmaya sevkmiştir. Oysa ki bir ülkenin tarihî eserleri kültürel mirasıdır ve bu eserleri nesilden nesile aktarmak millî bir görevdir.

Şîrvânizâde’nin Türkiye mecmuasının ilk sayısında yer alan Türk lisanı ile ilgili tespitleri de dikkat çekicidir. Şîrvânizâde “İfâde” başlıklı bu yazısında;

²³ Şîrvânizâde 1326d

Arapça ve Farsça kelimelerin, niteleme, tamlama, çoğullaştırma gibi gramer kurallarının eğitim öğretimi zorlaştırdığı ve ilerlememizi engellediğini ifade eder. Ona göre, şimdiye kadar lisanımızın ilerlememesinin, sönük kalmasının, büyük eserler meydana getiremememizin sebebi budur. Şîrvânizâde altıyüzyirmi seneden beri özgün bir lisana sahip olamamamıza hayıflanır ve kendimize has bir lisan yapmak, bir Türkçe meydana getirmek için tek çarenin, yazılarımızda asla Arapça, Farsça gramer kurallarını kullanmamak olduğunu ileri sürer. Ona göre tabii ki birden bire altı asır evvelki Türkçeye müracaat etmek de çok doğru olmaz. Çünkü şimdi kullandığımız yabancı kelimelere kulağımız alıştığı için, lisanımız şimdikinden daha garip olacaktır. O nedenle tamlama ve çoğaltma gibi gramer usulleri haricinde eski kelimeleri şimdilik kullanmaya devam etmeli, yavaş yavaş yerlerine Türkçe kelimeler koymalıyız.²⁴

Şîrvânizâde dış politikada ise Almanya karşıtı bir tavır takınır. Fransa'dan ve ardından İngiltere'den borçlanma girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanması Osmanlı Devleti'ni malî açıdan da Almanya'ya itmekteydi. Şîrvânizâde bu durumdan rahatsızlık duyarak, dünyanın büyük devletlerinin bloklaştığı, savaş rüzgârlarının estiği bu dönemde, borçlanma meselesinin Osmanlı Devleti'ni siyasî açıdan Almanya bloğuna yaklaştırmasından korkuyordu.²⁵

2. Türkiye gazetesi

Osmanlı Devleti'nin siyasal hayatında basın çok önemli bir rol oynamıştır. Siyasal katılımın en etkin aracının seçim sistemi olması gerekirken, Osmanlı ülkesinde seçim sistemi etkin bir siyasî katılım aracı haline gelememiştir.

Osmanlı Devleti'nde 23 Aralık 1876'da Kanûn-i Esâsî'nin ilanı ile birlikte aynı zamanda çift meclis sistemine geçilmiştir. Bu meclislerden Heyet-i Âyân üyeleri padişah tarafından atanırken, diğer meclis Heyet-i Mebûsân'ın üyelerini ise, her elli bin erkeğe bir mebus seçme hakkı verilmek kaydıyla, sadece erkeklerin seçmesi esası kabul edilmiştir. Bu şekilde halk sınırlı bir şekilde yönetime katılma hakkı elde etmiştir. Seçimler için ise, hemen bir seçim yasası hazırlanmamış, "Talîmât-ı Muvakkate" denilen geçici bir yönerge ile seçimlere gidilmiştir. İşte Osmanlı Devleti'nin ilk genel meclis seçimleri bu yönergeye göre, sadece erkeklerin belli ölçüde katılımıyla ve herhangi bir siyasal parti olmadığı halde gerçekleşmiştir. 24 Temmuz 1908'de ikinci kez Meşrûtiyetin ilanı ile birlikte ise siyasal katılımında önemli bir eksiklik, en

²⁴ Şîrvânizâde 1324

²⁵ Şîrvânizâde 1326c

azından kuramsal olarak, kapatılmış oldu; siyasal fırkalar, cemiyetler tarih sahnesine çıktı.²⁶ Ancak gerçek anlamda bu çok sesliliği yürütebilmek pek mümkün olmadı. İttihâd ve Terakki Cemiyeti'nin iktidarında geçen bu dönemde maalesef muhalif fırkalar ve cemiyetler uzun ömürlü olamadılar. İttihâd ve Terakki'ye karşı var olma mücadelesi verdiler, ancak kapatılarak veya kendilerini feshederek tarih sahnesinden silindiler. Öyle ki bu ikinci Meşrûtiyet döneminin son beş yılında çok partililik ortadan kalktı ve siyasal hayatta yine tek partili bir dönem başladı.

Osmanlı tarihinde basın hayatı ise çok daha eskilere dayanmaktaydı. Tanzimat'tan önce Vakayi-i Mısıriye ve Takvim-i Vakayi ile başlayan basın hayatı, Tanzimat döneminde Cerîde-i Havâdis, Tercümân-ı Ahvâl, Tasvîr-i Efkar, İbret gibi gazetelerle devam etmiş²⁷, hatta İkinci Meşrûtiyetin ilanıyla birlikte doğan özgürlük ortamında gazete ve mecmua sayısı yüzlerle ifade edilir olmuştur. Her ne kadar siyasal hayatın çalkantıları ve istibdadın baskısı altında gazeteler de çok özgürce çalışmasalar veya uzun ömürlü olamasalar da, Osmanlı siyasal hayatında özellikle de Jön Türklerin etkisiyle basın etkin bir şekilde kullanılmıştır.

Osmanlı Demokrat Fırkası da işte İkinci Meşrûtiyetin bu fırtınalı siyasal ortamında doğmuştur. Fırka siyasî katılımın en önemli aracı olan seçim sisteminin içine bir türlü dahil olamayıp, hiçbir seçime katılamayınca siyasî mücadelesini daha çok basın üzerinden yapmıştır. Bu nedenle Osmanlı Demokratları uzun süredir içinde yer aldıkları ve çok iyi bildikleri basın yayın yoluyla siyasî yollarına devam etmişlerdir. Fırka, çıkardığı gazetelerle ve bu gazetelerde yayınlanan ateşli makalelerle kamuoyunda hayli etkin olmuştur. Osmanlı Demokrat Fırkası'nın çıkardığı gazeteler içerisinde Türkiye gazetesinin önemli bir yeri vardır.

Türkiye gazetesinin yayın hayatı iki dönemden oluşur. İlk yayın döneminde sadece pazartesi ve perşembe günleri, ikinci yayın döneminde ise günlük olarak neşredilmiştir. Gazete yayın hayatına 20 Haziran 1910 (7 Haziran 1326)'da başlamıştır. Türkiye gazetesi, bir başka Demokrat gazete olan Hâkimiyet-i Milliye'nin kapatılmasından sonra 27 Ekim 1910 (14 Teşrîn-i evvel 1326)'da kaldığı sayıdan değil, tekrar 1 numaradan ikinci yayın dönemine girmiştir. Ancak bu ikinci yayın dönemi de uzun sürmemiş, 24 Kasım 1910 (11 Teşrîn-i sâni 1326) tarihindeki 29. sayısında "*tahdîş-i ezhânı mucib neşriyatından dolayı İdâre-i Örfiye Karâr-nâmesi'nin 6. maddesine göre bilâ-müddet ta'fili...*" ne karar verilmiştir²⁸. Gazetenin ilk yayın döneminde müdür

²⁶ Demir 2007, s.29-33

²⁷ Topuz 2012, s.13-39

²⁸ Türkiye gazetesinin bu tekrar tatil kararı onun yerine neşriyata başlayan Hür Memleket'in ilk

ve başmuharriri Şîrvânizâde Mahmud Tâhir iken, ikinci yayın döneminin ilk üç sayısında başmuharrir olarak Pertev Tevfîk'i görürüz. Ancak 4. sayıdan itibaren gazetenin mesul müdürü ve başmuharriri tekrar Şîrvânizâde'dir. Gazetenin yazar kadrosunda Fuâd Şükrü, Ömer Âdil, İbrâhim Temo, Abdullah Cevdet vardır. Gazete ilk yayın döneminde adres olarak "Divânyolu'nda Demokrat Kulübü"nü gösterirken ikinci yayın döneminde basım yeri olan "İstanbul'da Manzûme-i Efkâr Matbaası"nı gösterir.

Türkiye gazetesine ait elde olan bütün sayılar sadece Millî Kütüphane, Süreli Yayınlar kataloğunda Feridun Fazıl Tülbençi koleksiyonunda yer almaktadır. Bu katalogda gazetenin ilk dönemine ait 1., 6., 7. sayılarla ikinci yayın dönemine ait sıralı 29 sayı mevcuttur.

Türkiye gazetesinin dışında 1324²⁹'te yayın hayatına başladığı anlaşılan, elimizde sadece ilk sayısı bulunan, yine "Türkiye" başlığıyla yayınlanan bir mecmua daha vardır ki yazarı Şîrvânizâde Mahmûd Tâhir'dir. Kapakdaki ifadeye göre mecmua, perşembe günleri yayınlanan haftalık bir dergidir.

Türkiye mecmuası "Kütübhâne-i Cihân Matbaası"ndan çıkmıştır. Mecmuaya ait elde olan tek sayı Millî Kütüphane, süreli yayınlar kataloğunda İhsan Sungu koleksiyonunda ve Hakkı Tarık Us koleksiyonunda bulunmaktadır.

2.1. Şekî Özelliği

Gazeteden önce çıkan Türkiye mecmuası onbeş sayfa ve her yaprağı 22x30 cm.; Türkiye gazetesi ise her iki yayın döneminde de dört sayfa olarak ve her bir sayfası 40x26 cm. boyutunda çıkmıştır. Mecmua "*Siyâsî, edebî, haftalık, bîtaraf Osmanlı mecmuâsı*" olarak; gazete "*Siyasî, iktisâdî, edebî cerîde-i yevmiye*" olarak kendini tanımlar. Türkiye gazetesinin başlığının altında "*Demokrasi mesleğinin hâdim ve müdâfi*" sloganı dikkat çeker. Gazetenin ilk yayın döneminde sol üst köşede, ikinci yayın döneminde ise başlığın sağ tarafında gazetenin Fransızca başlığı olarak "*Turkia*"; Fransızca başlığın altında ise birinci yayın döneminde "*Journal bihébdomadaire ottoman*", ikinci yayın döneminde ise "*journal démocrate Constantinople*" veya "*journal démocrate Stamboul*" yazıları okunur.

Mecmuanın elimizdeki tek sayısı olan ilk sayısında şu bölümler yer almaktadır: "İfâde", "İstibdâd Mektebi (Makale)", "Güneş Batarken (Şiir)", "Türkiye'nin Bir Haftalık Hâricî ve Dâhilî Siyâseti".

sayısında yer almıştır. Bkz. *Hür Memleket* 1326

²⁹ Mecmuanın kapağında herhangi bir tarih kaydı yoktur. Sadece mecmuanın 13. sayfasında yer alan "Güneş Batarken" adlı şiirin altında 32 Temmuz 324 tarihi okunur. Ancak böyle bir tarih olamayacağına göre bu şiirin tarihi 23 Temmuz 324 (5 Ağustos 1908)'tür.

Türkiye gazetesinde ise o dönemki pek çok gazetede olduğu gibi şu bölümleri görürüz: 1. Makâle-i Mahsûsa/Siyâsiyât, 2. Telgraflar, 3. Politika Panoraması, 4. Havâdis-i Hâriciye, 5. Havâdis-i Dâhiliye, 6. Evrâk-ı Vâride, 7. İ'lân. Ancak Türkiye gazetesinin ilk yayın döneminde böyle düzenli bir bölümlenme görülmez; daha dağınık bir yayın düzeni vardır.

Birinci bölümde başmuharririn Türkiye'nin sorunlarıyla ilgili ve genellikle siyasî konularda kaleme aldığı makale yer alırdı. Bazen bu bölümde “Siyâsiyât” başlığı altında dış siyasî gelişmelerle ilgili bir makale de yer alabilirdi.

Telgraflar bölümünde özellikle haricî Proudos, Jön Türk gibi yabancı kaynaklardan, Berlin, Paris, Viyana, Petersburg, Londra, Tahran gibi Avrupa ve Asya şehirlerinden ve Atina, Bosna, Selanik gibi Balkan şehirlerinden telgraf yoluyla gönderilen siyasî, sosyal, ekonomik gelişmeler ile ilgili haberlere yer verilirdi. Başta telgrafın Efrenci (Miladî) olarak³⁰ hangi tarihte ve nereden gönderildiği belirtilerek ardından telgrafın içeriğini özetleyecek bir başlık atılıp, ondan sonra telgrafın içeriğine geçilirdi. Bu haberler; genellikle Yunanistan ve Bulgaristan'daki siyasî karışıklıklar, Rumeli'deki eşkiyalık olayları ve diğer Avrupa ülkelerindeki siyasî olaylar, grevler, ihtilaller ile ilgili olurdu.

İlk sayfanın sol alt köşesinde “Politika Panoraması” bölümü bulunurdu ve bu bölümde ülkedeki siyasî olaylar ve hükümet iğneleyici bir üslupla eleştirilirdi. Bu bölümün yazar veya yazarları “Yine Ben”, “Başkası”, “Bizimki” bazen de “Kirpi” gibi mahlaslar kullanırdı.

Havâdis-i Hâriciye bölümünde; İran'ın içine düştüğü karışıklıklar, isyanlar ve hükümet sorunları, İran'da Rusya ve İngiltere'nin izlediği işgalci politikalar, Rusya ile Almanya arasındaki Potsdam Mülâkatı, Girid meselesi, Türkiye-Bulgaristan ilişkileri, Türkiye-Yunanistan ilişkileri, Türkiye-İran ilişkileri, Bulgaristan-Yunanistan yakınlaşması, sınırlardaki çatışmalar, Avrupa ülkelerindeki seçimler, grevler, istikraz (borçlanma) meselesi gibi konular işlenirdi. Bu dış haberler Osmanişer Loyd, Tayms, Figaro, La Türki, Proudos, Monitör Oryantal, Jön Türk gazetelerinden bildirilen haberlerdi.

Havâdis-i Dâhiliye bölümünde ise; Meclis-i Vükelâ gündemi ve kararları, hükümet değişiklikleri, şûrâ-yı devlet toplantıları ve kararları, tayinler, yurt içinde açılan veya kapatılan fırkalar, açılan mektepler, vilayetlerdeki olaylar, karışıklıklar, suikastlar, cinayetler, kolera vakaları ve koleradan ölenlerin listeleri, Yunanistan'a karşı yürütülen boykotaj, gazetenin yayınlarına yönelik

³⁰ Telgrafların gönderildiği tarihler Rûmî olarak kabul edildiğinde bir çelişki ortaya çıkar. Örneğin 10 Teşrîn-i sâni 1326 (23 Kasım 1910) tarihli sayıda yer alan telgrafların tarihleri 21 veya 22 Teşrîn-i sâni olarak gösterilmektedir. Gazeteye gönderilen telgrafların yayınlandığı tarihten sonraya ait olamayacağı gerçeğinden hareketle anlaşılıyor ki, telgrafların tarihleri Efrenci (Miladî) olarak atılmıştır. Bu durumda gazetenin tarihi olan 10 Teşrîn-i sâni günü Efrenci olarak 23 Teşrîn-i sâni'ye denk gelir ki, bu durum telgrafların tarihi ile uyumludur.

olarak başka gazetelerden veya resmî dairelerden gelen cevaplar, resmî dairelerin ve nezaretlerin yanlış ve haksız uygulamaları, İttihâd ve Terakki Cemiyeti merkezinden yapılan duyuruların dışında; Makedonya sorunu, Rumeli’de Bulgar çetelerinin faaliyetleri, cinayetleri, Arnavutların yaşadığı sorunlar, Arnavutluk’taki karışıklıklar, Selanik’te Yunan çetelerinin faaliyetleri, Rum Patrikhanesi’nin beyanatları, kiliseler meselesi gibi Rumeli olayları ile ilgili haberlere de yer verilirdi. Dahilî olaylar verilirken kendi muhabirlerinin verdiği haberlerin dışında La Turki gazetesinden bildirilen haberler de aktarılırdı. Bazen de o günkü Meclis-i Mebûsân müzakereleri bütün oturumları ile birlikte verilirdi³¹.

Evrâk-ı Vâride bölümünde okuyucu mektuplarına yer verilir, bu mektuplar üzerinden okuyucu bilgilendirilir ve kamuoyu yaratılmaya çalışılırdı. Bazen “Açık Mektûb” başlığıyla da okuyucu mektuplarına yer verilirdi. Bu mektuplar aynen verildikten sonra, gerekli görüldüğü takdirde mektubun hemen altında gazete konuyla ilgili kendi değerlendirmesini de yapardı.

İlân bölümünde; kitap ve şirket tanıtımları yapılır ve satılık ilanları verilirdi. Türkiye gazetesinde özellikle Haydar Rıfat Bey’in “İhtilâl Fırkaları” adlı eserinin alınıp okunması için tavsiyede bulunulmuştur. Hatta Türkiye gazetesini ile birlikte bütün Demokrat Fırkası gazetelerinin basımını yapan Manzûme-i Efkâr Matbaası’nın, ayrıca “Anadolu Komisyon Şirketi”nin de reklamı yapılmıştır.

Türkiye’de yedi günün sonunda haftalık siyasî bir icmal yapılırdı. Bu bölümde bir haftada en çok üzerinde durulan konular yeni bir makale tarzında, ayrı ayrı başlıklar altında genel bir değerlendirmeye tabi tutulurdu.³²

Türkiye gazetesinde bazen “Vesâik-i Resmîyeden” şeklinde bir bölüm bulunurdu ve bu bölümde demokratlarla ilgili resmî dairelerden yazılan yazılara yer verilirdi³³. Yine Türkiye gazetesinde bazı sayılarda “Gazeteler” bölümü bulunurdu ve burada diğer gazetelerde yer alan dikkat çekici haberler aynen, kaynağı belirtilerek aktarılırdı³⁴.

2.2. Yayın Politikası

Türkiye gazetesinde sadece dahilî değil haricî olayların aktarılmasına da gayret sarfedilirdi. Avrupa, Balkanlar ve Asya’da meydana gelen olaylar, Avrupa ülkelerinin Osmanlı aleyhine izlediği politikalar yakından takip edilirdi ve kamuoyu bu konuda bilgilendirilmeye çalışılırdı. Osmanlı gibi Meşrûtiyetle

³¹ Örnek için bkz. *Türkiye* 1326f

³² Örnek bkz. “Haftalık İcmâl” 1326a; “Haftalık İcmâl” 1326b

³³ Örnek bkz. *Türkiye* 1326ç

³⁴ Örnek bkz. *Türkiye*, 1326b; *Türkiye* 1326c; *Türkiye* 1326d; *Türkiye* 1326e

yönetilen İran'da meydana gelen olaylar, İran üzerinde Rusya ve İngiltere'nin oynadığı oyunlar o dönemki pek çok gazete gibi Türkiye gazetesinin de özellikle ilgi alanını oluşturuyordu. Pek çok konuda İran ile Osmanlı Devleti arasında benzerlikler kurulur, İran'ın başına gelenlerden ders çıkarılması hedeflenir ve İran'a destek verilmeye çalışılırdı. İran'ın dışında Avrupa ülkelerinde ve Amerika'da meydana gelen olayların verilmesi de ihmal edilmez, buralardaki siyasî gelişmeler aktarılır ve değerlendirilirdi.

Türkiye gazetesi hem Osmanlı sınırları içindeki, hem de dünyadaki, özellikle de Paris, Londra, Viyana, Atina, Sofya gibi Avrupa başkentlerindeki basından alıntılar yaparak da haberler aktarmıştır. Daha çok Osmanîşer Loyd, Jön Türk, Azadamard, Proudos, Tayms, La Figaro gibi yabancı kaynaklardan bildirilen veya buralarda geçen haberlere yer verilmiştir. Haber kaynağından aktarıldıktan sonra gazete, gerekli gördüğünde haberin konusu ile ilgili kendi yorumunu ayrıca belirtirdi³⁵. Türkiye gazetesi değişik yerlere gönderdiği muhabirleri aracılığıyla da bilgi edinirdi. Gazete muhabirlerinden aldığı haberleri “Muhâbir-i Mahsûsumuzdan” başlığıyla ayrı bir bölümde verirdi.³⁶

Gazetede taşradan gelen şikâyetlere de yer verilirdi. Bu şekilde merkezle taşra arasında bir bağ kurulmaya ve kamuoyu oluşturulmaya çalışılırdı. Bu bağlantı daha çok okuyucu mektuplarıyla sağlanmaya çalışılırdı. Bunun için ya “Evrâk-ı Vâride” başlığıyla bir bölüm açılırdı, ya da doğrudan “Açık Mektûb” başlığı atılarak şikâyetler duyurulurdu. Bu şekilde taşranın sorunları ele alınır ve hükumete bildirilir ve hükumet göreve davet edilirdi.³⁷ Bazen bu mektubun hemen altında gazetenin konuyla ilgili değerlendirmesi de yer alırdı³⁸.

Hükümetin Osmanlı Demokrat Fırkası'na yönelik iddialarına da gazetede yer verilirdi. Bu şekilde basın yoluyla Demokratlar kendilerini savunmaya çalışırlar. Örneğin; İzmir'de Köylü gazetesinin Osmanlı Demokrat Fırkası'nı sert bir dille eleştiren iddialarına karşı Türkiye gazetesi bir cevap yazarak fırkayı savunmuştur³⁹. Osmanlı Demokratları bu şekilde basını iyi bir propaganda aracı olarak etkin bir şekilde kullanmışlardır. Gazetede hükümetin haksızlıkları, memurların usulsüzlükleri, yolsuzlukları sert bir dille eleştirilmiştir. Belki de bu sebeple fırka gibi gazete de hükümetin yoğun bir baskısına maruz kalmışlardır.

³⁵ Örnek bkz. “Reji Şirketi” 1326

³⁶ Örnek bkz. “Midilli Mektûbu” 1326; “Muhâbir” 1326

³⁷ Örnek bkz. “Yeni Edirne” 1326; “Sadrazam Paşa” 1326

³⁸ Örnek bkz. “Bâlâdaki” 1326

³⁹ “Cevâb” 1326a

Ancak Türkiye gazetesinde yeri geldiğinde hükümetin çalışmaları takdir de edilmiştir. Çünkü İttihâd ve Terakki nihayetinde Abdülhamîd istibdadına son vermiş ve ülkeye Meşrûtiyeti hediye etmişti.⁴⁰

Türkiye gazetesi Demokrat Fırkası'nın kulüpleri⁴¹ ve diğer gazeteleri ile ilgili haberlere de yer verirdi. Örneğin; Türkiye gazetesi, Hukûk-ı Beşer'in yayın hayatına başlayacağını haber vermiştir⁴². Ayrıca Demokrat basın dışında diğer gazetelerin de yayın hayatına başladığı duyurulurdu.⁴³ Sadece gazeteler değil aynı zamanda yeni kurulan fırkalar ve cemiyetler de duyurulurdu⁴⁴.

2.3. Fikrî Özelliği

Osmanlı Demokrat Fırkası'nın bir gazetesi olarak Türkiye gazetesi de tabii ki her daim demokrasiye vurgu yapacaktır. Demokrasinin tarihi, Avrupa demokrasileri demokrat basının makalelerinde bolca yer alır. Avrupa'daki ve Amerika'daki demokratların zaferleri, sanki kendi ülkelerinde kazanılmış bir zafer gibi karşılanır.⁴⁵

Türkiye gazetesinde; *“Demokrasinin maksad-ı hakîkisini bilen her ferd onu tervîc etmezse (desteklemese) bile meş’ûm (uğursuz) bir maksadın musavver-i hâricîsi (dışavurumu) olmak üzere göstermekten tehâşî eder (sakınır). Demokrasi demek, hukûk-ı avâmın (halkın haklarının) muhâfazası demektir... Demokrasi halkın her tabakasına girib bir hayât-ı cedîd (yeni bir hayat), intibâh (göz açıklığı) ve ciddiyet tavsiye eder... Demokrasi hayât-ı avâmdır, hukûk-ı avâmı pâyimâl edenlere (çiğneyenlere) karşı bir mâni’-i hakîkidir (gerçek bir engeldir).”*⁴⁶ denilerek demokrasinin halkın hukukunu sağlayacak ve koruyacak tek sistem olduğu vurgulanır. Demokrasi mevzu ve mahiyeti itibarıyla ictimai bir meslek olarak görülür. Bazen siyasete şekil vermeye çalışsa da gerçek gayesinin toplumun ilerlemesi, yükselmesi, eşitlik ve hürriyetin sağlanması, halkın hukukunun muhafaza edilmesi, halkın baskıcıların elinden kurtarılması olduğu vurgulanır.

Türkiye gazetesi 1908 İnkılabı'na, Meşrûtiyet ve Kanûn-i Esâsî'ye sadıktır ve onları mukaddes olarak kabul eder. Hatta Meşrûtiyeti ve onun getirdiği hürriyet ortamını yıkma amaçlı gördükleri 31 Mart İsyanı'nda, İttihâd ve Terakki'ye karşı bir muhalif çizgi takip etmesine rağmen, İttihâd ve Terakki'nin yanında yer alıp, Meşrûtiyeti koruyabilmek amacıyla isyana karşı

⁴⁰ “İttihâd ve Terakki” 1326

⁴¹ “Rodos” 1326; “Antakya” 1326

⁴² “Hukûk-ı Beşer” 1326, s.4

⁴³ Örnek bkz. “Siroz Gazetesi” 1326; “Hasbihâl Gazetesi” 1326

⁴⁴ Örnek bkz. “Yeni Fırka” 1326; “Dâr-ül Fünûn” 1326

⁴⁵ “Müttehîdî” 1326a; “Müttehîdî” 1326b; “Amerikada Hayât” 1326; “Amerikada Demokrat” 1326

⁴⁶ “Demokrasi Mesleği” 1326

bir duruş sergilemiştir.⁴⁷ Ancak gazete Meşrûtiyetin hem demokratik usullerle hem de hakkıyla uygulanmasını talep eder. Demokrat fırkanın da Meşrûtiyeti harfi harfine tatbik edeceğine, böylece demokrasi nazariyesini uygulamaya geçireceğine duyulan inanç dile getirilir.⁴⁸

Türkiye gazetesi “ittihâd-ı anâsır” fikrine sahip çıkar; ülkeyi oluşturan bütün unsurların birliğini, kardeşliğini vurgular.⁴⁹ Demokrasi hürriyet, adalet, eşitlik ve aynı zamanda uhuvvet yani kardeşliğin şartı ve garantisi olarak görülür.⁵⁰ Onlara göre, din, mezhep, ırk ayrımı olmaksızın her Osmanlı vatandaşı eşittir. Azınlıkları ötekileştirmek millet ve devlet açısından sakıncalı sonuçlar doğurur. Bunun yerine Osmanlı milletini oluşturan her unsur birbirinin hukukuna saygılı olmalıdır. İsmâil Sezâ gazetede bu konuda özellikle kendimize yönelik bir özeleştirici yapmamız gerektiğini vurgular. Ona göre bütün Osmanlı milletleri içinde yekdiğerinin hukukuna en az riayetkâr olan Türklerdir.⁵¹ Gazetenin itilaf için belirlediği çâreye göre; anâsır-ı muhtelif birbirine dost olmalı ve aralarında vatanperverlik hissi kurulmalıydı. Aralarında yekdiğerinin ilerleme ve medenileşmesine karşı bir kötü niyet olmamalıydı. Kuvvetli olan, yani sayıca çok olan unsur daha zayıf olanlar üzerinde kendinde bir tahakküm hakkı görmemeliydi. Yoksa aralarında bir nefret hissi meydana gelebilirdi. Ancak böyle bir ortam kurulabilirse el birliğiyle çalışmak hevesi ortaya çıkar, hatta o zaman tehlikeye düşen vatanlarını yine yekvücûd bir kuvvet halinde müdafaaya girişirlerdi.⁵²

İttihâd-ı anâsır doğrultusunda Türkiye gazetesinin azınlıklara yakın bir politika takip ettiği görülür. Örneğin; 12 Kasım 1910 (30 Teşrîn-i evvel 1326)’da Kumkapı’da bir Ermeni Kız Mektebi’nin düzenlediği ve Hınçakyan Sosyal Demokrat Fırkası reis ve üyelerinin de hazır bulunduğu bir müsamereye Osmanlı Demokrat Fırkası’ndan da temsilciler katılmış ve hatta Fuâd Şükrü Bey, kâtib-i umûmî sıfatıyla bir nutuk da okumuştur. Bu nutuk Türkiye gazetesinde yayınlanmıştır. Fuâd Şükrü nutkunda Hınçakyan Cemiyeti’ni över: “...Fikirlerimizdeki ittihâd anlaşılarak devr-i istibdâdın mezâlimini protesto için bâb-ı âliye gelen Ermeni vatandaşlarımız ol-zamânki İttihâd ve Terakki Cemiyeti’nin mûcib-i intibâhı (uyanıklığı) olarak beyânnâmeler neşrine bâis (sebep) oldukları gibi devr-i hürriyette dahi Hınçaklar ve sâir hürriyetperver Ermenilerin maddî ve ma’nevî müzâheretlerine (yardımlarına, korumalarına) nâiliyetle Osmanlı milletinin saâdet hâli uğrunda mücâhedelerimizde

⁴⁷ “Cevâb” 1326b

⁴⁸ “Konser-Nutuk” 1326

⁴⁹ Şîrvânizâde 1326i

⁵⁰ “Demokrasi Mesleği” 1326

⁵¹ İsmâil Sezâ 1326a

⁵² “İtilâf Çâreleri” 1326

müzâheretlerine kesb-i itmi'nân eyledik (güven duyduk)."⁵³ Gazetede istibdad devrinde olduğu gibi Meşrûtiyet devrinde de Ermenilerin hürriyet peşinde koşmalarından övgüyle bahsedilir⁵⁴. Fuâd Şükrü'nün bu nutkunu ve gazetenin yayınlamaktaki yaklaşımını bir muhalefet tavrı olarak değerlendirmek gerekir. Burada İttihâd ve Terakki'nin azınlıklara karşı takip ettiği ulusçu yaklaşıma karşı, azınlıkların da desteğini almaya yönelik bir duruş sözkonusudur.

Gazetede demokrasi ve siyasal katılım fırkalar sayesinde gerçekleşebileceğinden muhalif fırkalar Meşrûtiyetin aslî unsuru olarak görülür. Muhalefet hem iktidarın denetlenmesi hem de ülkenin ilerlemesinin vasıtasıdır. Bu nedenle muhalefetin susturulamayacağı, muhalefetin susturulmasının hem ülkenin kötü yönetilmesine, hem de istibdada sebep olacağı ve hatta halihazırda öyle de olduğu dile getirilir. Hükümetin efkâr-ı umûmiyeyi muhalif fırkalar aleyhine çevirmeye çalıştığı, bunun için de muhalif fırkaların gerici, komünist, işbirlikçi, yıkıcı olduklarını yaymaya çalıştığı iddia edilir. Bunun önüne geçmek için de kamuoyunun muhalefete sahip çıkması gerektiği, bunun için de halkın toplumsal ve siyasal fikirlerinin geliştirilmesinin şart olduğu ifade edilir.⁵⁵

Demokrasinin bir diğer önemli ilkesi basın özgürlüğüdür. Basın Osmanlı ülkesinde çoğu zaman fırkalardan bile daha önemli bir rol oynamıştır. Zira Osmanlı Devleti için siyasî katılımı daha eski bir tarihe sahiptir. Osmanlı siyasî tarihinde siyasî partilerden daha önce muhalif basın vardı ve kamuoyu oluşturulmasında çok etkin rol oynamışlardı. Kamuoyunun bilinçlenmesi, demokrasinin korunması ve dolayısıyla Meşrûtiyetin ve özgürlüklerin korunmasında basına çok büyük rol düşüyordu. Hal böyleyken İttihâd ve Terakki'nin muhalefeti bertaraf etme yaklaşımından basının zarar görmemesi beklenemez. İktidar, basını kontrol altında tutmak için kanun yapma ve uygulama yetkisini etkin bir şekilde kullanmıştır. 16 Temmuz 1909 (3 Temmuz 1325) tarihli Matbûât Kanûnu işte bu amaca hizmet etmekteydi. Yirmi iki yıl yürürlükte kalacak olan bu kanunda zaman zaman yapılan değişikliklerle basın özgürlüğü kısıtlanmıştır. Kanunda yapılan değişikliklerle, devletin güvenliğini bozacak ve bir ayaklanmaya sebep olacak yayın yapan gazeteler bakanlar kurulu kararıyla kapatılabilecekti. Ayrıca gazete çıkaracak olanlar gazetenin adını, basın yerini, hangi konuları işleyeceğini, sahip ve mesul müdürün ismi, ünvanı, uyruğunu, ikamet yerini gösterir bir belge doldurup dahiliye nezaretine göndermekle yükümlü tutulmuştur ki bu şekilde basının takip ve baskı altına alınması sözkonusudur.⁵⁶ Türkiye gazetesi dönemin özgürlük istemlerine ve

⁵³ "Konser-Nutuk" 1326

⁵⁴ "Türkiye'de Meşrûtiyet" 1326

⁵⁵ "Demokrasi Mesleği" 1326

⁵⁶ Kabacalı 1990, 84-85; Topuz 2012, 84-87

Meşrûtiyetin özüne hiç de uymayan bu kanuna karşı tavır almıştır. Gazete bu kanunun, hükümetin takip etmekte olduğu siyasî tekel politikasını desteklediği görüşündedir.⁵⁷

Türkiye gazetesi bir muhalif gazete olarak çok partililik ve basın özgürlüğünün savunucusu olmuştur. Hem mecliste çok partiye yer vererek ülkedeki bütün ideolojilerin parlamenter sistemin içine alınmasını ve hem de çoğunluğu elinde tutan partinin meclisteki azınlığın haklarını gasp etmemesini, azınlığı susturmaya çalışmamasını, Osmanlı demokrasisinin geleceği açısından zorunluluk olarak görür.⁵⁸

Osmanlı demokratlarına göre her şey zaman içerisinde değişir. Eski olanların yerini yenilerin alması kaçınılmazdır. Ancak onların inkılap fikrinde “tekâmüle doğru inkılâb” yani “evrim” düşüncesi hakimdir. Bu düşüncelyi bir demokrat gazete olarak Türkiye gazetesinde de görürüz. Gazeteye göre tekamül ederek, değişe değişe, daima biraz daha iyileşe iyileşe özlenen geleceğe ulaşılabilir.⁵⁹ Hükümran olanlar toplumdaki bu tekâmül ihtiyacını farketmeli ve görevlerinin bittiğini zamanında görüp çekilmesini bilmelidirler⁶⁰. İsmâil Sezâ’ya göre yirminci yüzyıl artık “kuvvet haktır”ın yerine “hak her yerde, dâimâ haktır” kaidesinin yer aldığı yeni bir başlangıçtır. Kuvvetli bunun farkına varmaz, zulmünü sürdürürse ezilen halka ittifak edip, zulme karşı koymak hakkı doğar.⁶¹ İsmâil Sezâ burada ihtilal fikrini öne çıkarır. Ama bunun için Osmanlı ülkesinde Türkler arasında birlik olması ve herkesin birbirinin hukukuna saygılı hareket etmesi gerektiği de dile getirilir.

Türkiye gazetesinde; *“Bizim bugünkü hâlimiz, bugünkü vatanımız olduğu gibi bize kâfidir. Biz artık bir şey istemiyoruz. Bununla kanâat edelim. Fikr-i istilâ el-yevm bütün hamiyetli yüreklerde hâlâ tannândır (çınlamaktadır). Fakat artık istemeyelim. Artık kendi başımıza kalalım da ağrılarımızı iyi etmekle, cerihelerimizi bağlamakla, yanımızdaki uyuyanları uyarmakla meşgûl olalım. Şimdiki vazifemiz susmaktır, karanlıkta çalışmaktır.”*⁶² ifadesiyle Osmanlı Devleti’nin fetih politikası, yayılmacılığı eleştirilir. Cihan hakimiyeti ülküsünün, cihangirliğin artık çağın gerisinde kalmış bir fikir olduğu vurgulanır. Gazeteye göre, hamiyetli olmak artık ülkenin sınırlarını genişletmekten geçmez. Gazetede; *“yerinden çıkanlar dâimâ yerine girmeye mahkûmdur”* görüşüyle, artık yirminci yüzyılın cihangirliği ve vatanperverliğinin, sınırların

⁵⁷ “Matbûât Kanûnu” 1326

⁵⁸ Şirvânizâde 1326f

⁵⁹ Şirvânizâde 1326f

⁶⁰ Şirvânizâde 1326c

⁶¹ İsmâil Sezâ 1326a

⁶² Şirvânizâde 1326j

genişletilmeye çalışılmasıyla değil, ancak bilim ve sanatta ilerlemekle gerçekleşebileceği dile getirilir.⁶³

Türkiye gazetesi “teşebbüs-i şahsî” fikrine yakınlık gösterir. Meşrûtiyetin hürriyeti getirdiği, bu hürriyet ortamının ise özel teşebbüsü teşvik etmesi gerektiği, her alanda gelişmenin özel teşebbüse bağlı olduğu, servet sahibi olmanın da bu yoldan geçtiği dile getirilir. Servet sahibi olmanın Osmanlı Devleti’ne eski gücünü kazandıracığı, büyük ölçüde sorunlarını çözeceği vurgulanır. Yani devletin eski gücüne kavuşması servet sahibi olmasına, servet sahibi olması özel teşebbüse, özel teşebbüsün doğup yaşayabilmesi hürriyet ortamının garanti altına alınmasına, hürriyetin garantiye alınması ise Meşrûtiyetin hakkıyla uygulanmasına bağlı görülür.⁶⁴

Yeni fabrikalar, şirketler, ticarethaneler kurularak memleketin kalkınabileceği iddia edilirken, kapitalist bir yaklaşım sergilenmez. Çünkü amaç toplumun tamamının refahı ve mutluluğudur. Sistem sadece sanayiciye kazandırırsa amaca ulaşılmış olamazdı. Bu nedenle her ne kadar gazetede serbest piyasa ekonomisi savunulsa da işçi hakları da dile getirilmeye çalışılır ve işletmelerin işçi haklarına saygılı olması ve sosyal hakların korunması gerektiği ifade edilir. Çoğu zaman işçi grevlerinin arkasında durulur.⁶⁵

2.4. Ele Alınan Konular

2.4.1. Siyasî Meseleler

Gazetede en çok işlenen dış siyasî konular; İran ve Girit meselesi, Almanya-Rusya yakınlaşması ve Potsdam Mülâkatı, Avusturya-Macaristan ve Rusya’nın Osmanlı Devleti’ni rahatsız edici siyasetlerinin yarattığı sorunlardı. Sıklıkla işlenen iç siyasî sorunlar ise; Makedonya’daki ve Rumelideki karışıklıklar, Bulgar çetelerinin faaliyetleri ve İttihâd ve Terakki’nin yanlış politikaları ve muhalefete yönelik baskılarıydı.

Gazete 1905’te İran’da Meşrûtiyetin ilan edilmiş olması nedeni ile İran’ın içinde olduğu durumla yakından ilgilenir. Meşrûtiyet yolunda İran’ın başına gelenlerden Avrupa sorumlu tutulur. İran’da Meşrûtiyetin ilanından sonra aşiretler arasında güvenliği tehdit edici gerginlikler ve karışıklıklar çıkmıştı. Gazete bu karışıklıklar üzerinde Avrupalı devletlerin, özellikle de İngiltere ve Rusya’nın parmağı olduğunu ve İran topraklarının Rusya ile İngiltere arasında paylaşıldığını dile getirilir⁶⁶. İran’da İngiltere’nin de politikalarına dikkat çekilir. İngiltere’nin İran’a borç vererek, karşılığında İran’ın güneyindeki

⁶³ Şîrvânîzâde 1326j

⁶⁴ “Teşebbüs” 1326

⁶⁵ “Kömür” 1326

⁶⁶ “İran Ahvâli” 1326

limanların gümrük gelirlerini aldığı, bu şekilde İran'ın güneyine yerleşmekte olduğuna dikkat çekilir⁶⁷.

Gazetede sıklıkla Almanya ile Rusya arasındaki Potsdam Mülâkatı'na dikkat çekilir. Bu mülakattaki anlaşmaya göre; Almanya'nın Bağdad şimendüfer hattındaki Alman menfaatlerinin tanınması karşılığında Rusya'nın İran'ın güneyini işgaline ses çıkarmayacağı⁶⁸, bu nedenle Almanya'ya güvenilmemesi gerektiğine dikkat çekilir. İran'ın içinde bulunduğu buhrandan kurtulup ayağa kalkmasının Almanya'nın işine gelmeyeceği, Almanya'nın gelişen sanayisi için İran'ı ve Osmanlı ülkesini sömürge etme amacıyla olduğu dile getirilirken, İran ile Osmanlı arasında benzetme yapılarak “bugün İran'a, yarın bize” öngörüsü yapılır.⁶⁹

Bu dönemde Türkiye ile Yunanistan arasında en önemli mesele ise Girit meselesi idi. Türkiye gazetesi de dönemin diğer gazeteleri gibi sorunu dikkatle takip eder. Yunanistan'ın Girit'i bir oldu bittiyle ilhak etmeye çalışması eleştirilir. Bu konuda Yunan meclisinin ilthak programını mecliste oylamaya açması eleştirilir ve bu meclisteki Müslüman mebuslar göreve çağrılır.⁷⁰ Gazetede Yunanistan'ın Girit'i ilhak etmeye çalıştığı ve bu yönde Avrupalı devletleri ve efkârını yanına çekmek için gayret sarfettiği kanısı vardır.⁷¹ Şirvânizâde gazetede kaleme aldığı makalesinde; Yunanistan'ın bu şekilde Osmanlı Devleti'ni tahrik etmesi karşısında itidalli davranmayı tavsiye eder, Girit meselesi iyice çıkmaza girmeden bir Avrupa konferansının bir an önce toplanmasını gerekli görür.⁷²

Bu sıralarda Makedonya Bulgaristan, Yunanistan ve Sırbistan arasında çekişmelere sahne olmaktadır. Makedonya'da pek çok çete kurulmuştur ve bu çetelerin her biri Makedonya'nın kendi mensubu olduğu Balkan devletine bağlanması için çalışmaktadır. Ancak Türkiye gazetesi Makedonya'daki bu karışıklıkların en büyük sorumlusu olarak Bulgaristan'ı görür⁷³, Bulgaristan hükümetinin Bulgar çetelerini koruduğunu iddia eder ve Makedonya'da Arnavutların arkasında durur⁷⁴. Bulgar çeteleri ve komitelerinin faaliyetlerinin,

⁶⁷ “İran İstikrâzı” 1326

⁶⁸ “Potsdam Mülâkatı” 1326

⁶⁹ “Siyâsiyât: İran” 1326

⁷⁰ “Yunan” 1326; “Girid Meclis-i Millîsi” 1326

⁷¹ “Girid Mes'elesi” 1326

⁷² Şirvânizâde 1326a

⁷³ “Sû-i kâd” 1326

⁷⁴ Bu noktada Türkiye gazetesinin yurtdışındaki Arnavutların özellikle dil ve eğitimdeki haklarını da korumaya çalıştığı söylenebilir. Bkz. “Amerikada Sâkin” 1326. Arnavutlara sempati duyulmasında, Müslüman olmalarının dışında, bir başka neden gazetenin 1908 İnkılâbı'nın kutsallığına inanması ve Arnavutların da bu inkılâpta başrol oynamasıdır.

cinayetlerinin Makedonya'da asayişî bozduğu ve iyice işi içinden çıkılmaz bir hale soktuğu savunulur.⁷⁵

Makedonya sorununun çözümü için hükümet hem Kiliseler Kanûnu'nu çıkarmış, hem de Makedonya'da silahların toplatılması kararını almıştı. Bu şekilde hem mezhep çatışması sona ermiş olacaktı, hem de Arnavutlarla birlikte diğer bütün Rum, Sırp ve Bulgar çetelerinin de silahları toplanmış olacaktı. Ancak silahların toplanması konusunda Makedonya'da büyük sıkıntılar ve karışıklıklar yaşanmıştı. Gazete bu karışıklıkların çıkmasında özellikle Bulgar çetelerinin büyük rolü olduğu görüşündedir. Gazeteye göre, Bulgar çeteleri köylüleri silahlarını teslim etmemeleri yönünde tehdit etmekte, hatta Osmanlı hükümetinin silah toplarken Bulgarlara işkence ettiği yolunda asılsız şaiyalar çıkarmaktaydılar. Bu doğrultuda gazetede Balkan komitesi azasından birisi olan Sandanski Efendi'nin hazırladığı bir beyanname örnek gösterilir. Çünkü bu beyanname, meydana gelen karışıklıklarda sadece Bulgarların zarar gördüğü iddia ediliyordu.⁷⁶ Halbu ki Rumeli'de asıl Bulgarların eşkiyalık yaptığı dile getirilir, eşkiyaların buralarda işledikleri cinayetler, zulümler ele alınır.⁷⁷ Bulgaristan hükümetinin Bulgar çetelerini koruduğu ve ülkesinde bu çeteleri muhafaza ettiği iddia edilir.⁷⁸ Makedonya sorununun arkasında Bulgaristan gibi Rusya'nın da olduğuna dikkat çekilir. Gazetede, arkasında Rusya'nın bulunduğu Büyük Bulgar Komitesi'nin ve onun şubelerinin Makedonya'da çok büyük rol oynadığı; bu komitenin "Makedonya Makedonyalılarındır!" sloganıyla bir propaganda savaşı başlattığı ifade edilir.⁷⁹ Türkiye gazetesi Makedonya sorununun çözümünde kuvvet kullanmadan önce sorunun nedenlerinin teşhis edilmesini, ona göre ilaç kullanılması gerektiğini dile getirir.⁸⁰

Makedonya sorunu ile paralel gelişen bir başka sorun ise Karadağ sınırı sorunu idi. Bu sınırdaki Karadağlıların sınır köylerini basarak pek çok köylüyü öldürdükleri ve bu şekilde köyleri ilhak etmeye çalıştıkları görülmektedir.⁸¹ Osmanlı Devleti bir taraftan da Arnavutluk-Karadağ sınırının güvenliğini sağlamaya çalışıyordu. Bulgaristan ise bu sınırdaki olaylara da müdahil olmuştu. Bulgar matbuatında Osmanlı Devleti'nin Karadağ sınırındaki Arnavutları silahlandırarak hududu korumaya çalıştığı yönünde haberler çıkınca, Türkiye gazetesi hükümetin yanında durarak, Osmanlı Devleti'nin

⁷⁵ Türkiye 1326d; Türkiye 1326g

⁷⁶ Fuâd Şükrü 1326

⁷⁷ "Bir Eşkiyâ" 1326

⁷⁸ "Türkiye-Bulgaristan" 1326

⁷⁹ "Rumeli Ahvâli" 1326

⁸⁰ "Makedonya Ahvâli" 1326

⁸¹ "Karadağ" 1326

böyle bir şeye ihtiyacı olmadığını, Osmanlı ordusunun hududun güvenliğini doğrudan sağlayabilecek güce sahip olduğunu ifade etmiştir⁸².

Türkiye gazetesi Birinci Dünya Savaşı öncesinde oluşmuş İttifâk blokunun çok güvenilir, sağlam bir birlik olmadığı görüşündedir. İttifâk devletleri arasında içten içe bir rekabet olduğuna, Almanya'ya karşı Avusturya ve İtalya efkârının pek iyi niyetli olmadığına, Avusturya'da Macarların da bu ittifaktan memnun olmadığına, İtalyanların pek çoğunun ise bu bloktan ayrılıp İtilâf blokuna geçmek yanlısı olduğuna, Avusturya ve İtalya'nın Almanya'ya hiç güvenmediğine dikkat çekilir.⁸³

Türkiye gazetesinde iktidardaki İttihâd ve Terakki Cemiyeti ile ilgili siyâsî eleştirilerin de yapıldığını görürüz. Örneğin; İttihâd ve Terakki kongresinin gizli bir şekilde yürütülmesinin Cemiyetler Kanûnu'na aykırı olduğu dile getirilir⁸⁴. Cemiyetin ve İttihâd ve Terakki hükümetlerinin giderek ittihâd-ı anâsır çizgisinden uzaklaşıp millî politikalar takip etmeye başlaması ve bu doğrultuda Rum ve Ermeniler ve bunların kurduğu cemiyetler üzerinde baskı kurması eleştirilir⁸⁵.

İktidarın demokratlara yönelik baskıları gazetede sık sık yer almıştır. Özellikle de Demokrat Fırkası'nın şubelerinden Manastır demokratlarının ve bu şubenin kurucusu Mustafa Safvet Bey ve arkadaşlarının, Samsun demokrat şubesinin kurucusu Topalzâde Osmân Nûri Bey'in⁸⁶ uğradığı haksızlıklar sert bir dille eleştirilir. Ayrıca Rızâ Nûr Bey'in tutuklanması, yargılanması da gazetede oldukça büyük tepkiyle karşılanmıştır. Mebus olduğu halde tutuklanıp, sonra da salıverilen Rızâ Nûr Bey ile Topalzâde Osmân Nûri Bey'in beraatleri büyük bir sevinçle karşılanmış ve haksız yere bu muameleye tabi tutulmaları nedeniyle, onlara bu iftiralari atan ve kanunları ve anayasayı çiğneyen kişilerin bir ders olacak şekilde cezalandırılması ve keyfi idareye son verilmesi istenmiştir⁸⁷.

İttihâd ve Terakki'nin iktidarını dayandırdığı güçlerden birisi de dîvân-ı harplerdi. Türkiye gazetesi iktidarın dîvân-ı harpleri muhalefeti susturmak, sindirmek için araç olarak kullandığını düşünüyor ve bu kurumların kapatılmasını savunuyordu. Türkiye gazetesinin dîvân-ı harpler kadar tepki gösterdiği bir başka kurum, muhaliflere karşı oluşturulmuş bir soruşturma heyeti olan "Heyet-i Tahkîkiye" idi. Çünkü gazete muhaliflere yönelik işkencelerin bu heyet tarafından yapıldığını iddia ediyordu.⁸⁸

⁸² "Bulgar Matbûâtı" 1326

⁸³ "Siyâsiyât: İttifâk" 1326

⁸⁴ "Üsküb" 1326

⁸⁵ "Türkiye'de Meşrûtiyet" 1326

⁸⁶ "Başkim" 1326; "Manastırda" 1326

⁸⁷ "Rızâ Nûr" 1326; Abdullah Cevdet 1326

⁸⁸ "Cevâb" 1326, s.2

Gazetede sadece demokratlara yönelik değil, İttihâd ve Terakki yönetiminin muhalif gazetelere yönelik yaklaşımı da dile getirilir. Örneğin, aynı haberi daha ayrıntılı bir şekilde iktidara yakın gazeteler yazdığına onlara yönelik bir yaptırım uygulanmazken, muhalif bir gazetenin, özellikle de demokrat bir gazetenin bu habere sütunlarında yer vermesinin vatana ihanet olarak gösterilmesi ve bu nedenle de Yunan gazeteleriyle eşdeğer tutulması anlaşılabilir bulunur.⁸⁹

Türkiye gazetesinin şikâyet ettiği konulardan birisi de abonelerine gönderdikleri nüshaların adresine ulaşmaması, ulaştırılmamasıdır. Postanelerde gazetenin nüshalarının kaybedildiği, adresine ulaştırılmadığı veya çok geç ulaştırıldığından şikâyet edilir. Örneğin üç dört aydan beri gazete gönderdikleri bir abonelerine, gönderdikleri son sayının “bu isimde meclis-i idâre kâtibi olmadığından” ibaresi konularak iade edilmesi çok manidar bulunur⁹⁰.

2.4.2. Sosyal ve İdarî Meseleler

Devlet idaresindeki yozlaşmanın ve usulsüzlüklerin önüne geçmenin yolu devlet idaresinin bir düzen içinde işlenmesini sağlamaktır. Şîrvânîzâde Türkiye gazetesinde iyi bir devlet idaresi kurulabilmesi için devletin halkla kaynaşması gerektiğini, bunun için de nazırların halka nutuklar ve konferanslar vermesinin faydalı olacağını vurgular. Bu şekilde hem halk ile devlet kaynaşacak, hem de halkın bilgilendirilmesi, bilinçlenmesi ve gelişimi sağlanabilecektir.⁹¹

Demokrat basında sıklıkla memurların görevini yerine getirmediğinden, milletin işinin savsaklanmasından, işlerin yavaş işleyişinden, resmî yazışmaların uzamasından, memurların lakaytlığından, devlet dairelerinde özellikle de taşrada kendi menfaatleri adına iş görmelerinden şikâyet edilir. Memleketin sorunlarıyla ilgilenilmediği, memurların denetlenemediği, teftişe çıkan valilerin bunu sadece harcırah almak için yaptıkları, harcırah aldıkları halde de görevlerini hakkıyla yerine getirmediği, hatta bazı yerlerin hiç teftiş edilmediği, önemli makamlara yetersiz kişilerin atandığı, memurların iltimasla göreve getirildiği, rüşvet ve yolsuzlukların geçer usul haline geldiği dile getirilir.⁹² Aynı zamanda halkın sefalet içindeyken memurların yüksek maaşlar almaları ve hatta halka ellerindeki yetkiyi kullanarak zulmetmelerinin halkta büyük bir huzursuzluğa sebep olduğu dile getirilir.⁹³

Memurların usulsüzlükleri dile getirilirken memurlara karşı yapılan usulsüzlükler ve haksızlıklar da görmezden gelinmez. Türkiye gazetesinde

⁸⁹ Şîrvânîzâde 1326i

⁹⁰ “Mâliye” 1326

⁹¹ Şîrvânîzâde 1326i

⁹² “Bitlis Postası” 1326

⁹³ İsmâil Sezâ 1326b

üzerinde durulan konulardan birisi de “tensîkât” meselesi idi. Merkezde ve taşrada memurların keyfi bir şekilde görevden uzaklaştırılması ile usulsüzlük yapıldığı, valilerin bazı önemli makamlara kendi adamlarını yerleştirdiği ve bu şekilde bazı memurların haklarının gasbedildiği savunulur.⁹⁴ Örneğin, Meclis-i Mebûsân hademesinin boynuna zincir takma zorunluluğu getirilmesi eleştirilerek, bunun haysiyet kırıcı olduğu, bunun yerine üniforma uygulamasına geçilmesinin daha doğru ve demokratik olacağı vurgulanır⁹⁵.

Anadolu’daki idaresizlik eleştirilirken sadece memurlardan değil, belediyelerden ve belediye çavuşlarından şikâyet edildiği de görülür. Örneğin, belediyelerde belediye çavuşlarının esnaftan kazanamadıkları para üzerinden haksız yere kupon kestikleri, bu durumda esnafın zor durumda kaldığı bildirilir.⁹⁶ Sadece Anadolu’daki değil İstanbul’daki idarî sorunlara da yer verilir. Örneğin; İstanbul’daki şimendüfer şirketinin memurlarının yolculara karşı akıl almaz saygısızlık ve haksızlıklar yaptıkları, bunlara karşı yeterli önlemler alınmadığı ve halkın bu durumdan şikâyetçi olduğu dile getirilir.⁹⁷

Özel girişimi desteklemekle birlikte gazete köylü, işçi ve amelenin haklarını da savunur. Amaç her şekilde hukukun muhafazasıdır. Gazeteye göre, ne hükümet, ne de sanayici ve girişimcinin devlet otoritesi veya karlılığı bahane göstererek, işçi ve köylünün hakkını gaspetmesi haklı görülebilir. Örneğin, gazete kömür amelesinin grevinde La Türki gazetesinin işçilere karşı ekonomimizi zarara uğratacakları için hükümeti göreve çağırmasına karşı çıkarak, işçilerin hukukunu koruyucu bir tavır takınır⁹⁸. Bu noktada Türkiye gazetesinde işletmelerin yurtdışından amele getirmesine de karşı çıkılır. Osmanlı şirketlerinde çalışan Müslüman işçilerin işten çıkarılıp, yerlerine Avrupa’dan aslı, nesli bilinmeyen, ekserisi serseri işçilerin, bir imtihana bile tabi tutulmaksızın alınmakta olmasından şikâyet edilir. Örneğin, bir şimendüfer şirketinin hükümetle anlaşması gereği %75 Osmanlı tebası karşılığında ancak %25 yabancı işçi çalıştırabilecekken, bu oranların tam tersi bir istihdam politikası izlenmesi eleştirilir.⁹⁹

İşçilerin grev hakkını kullanmasının Avrupa’daki gibi doğal karşılanması gerektiği dile getirilir. Ancak Şirvânizâde bir makalesinde; bizde ta’tîl-i eşgâl (grev) hakkının kullanılması için uygun şartlar olmadığını tespit ederek; öncelikle ta’tîl-i eşgâl için gerekli idarî ve adlî bağımsızlığın kapitülasyonlar nedeniyle sağlanamadığından şikâyet eder. Çünkü grev yapan amelenin yerine

⁹⁴ “Sû-i İsti’ mâl” 1326

⁹⁵ “Meclis-i Mebûsân” 1326

⁹⁶ “Esnâfa” 1326

⁹⁷ “Şimendüfer” 1326

⁹⁸ “Kömür” 1326

⁹⁹ “Rumeli Şimendüfer” 1326

hemen dışarıdan işçi getirilip istihdam edilmektedir. Şîrvânîzâde grev hakkının etkili kullanılabilmesi için bir taraftan halkın anlayışının ve fikrî seviyesinin yükseltilmesi gerektiğini, diğer taraftan da yardımlaşma sandıkları ve şirketleri kurmak gerektiğini ifade eder. Bu şartlar sağlanmadan ameleli greve teşvik etmek, onun işten atılması sonucunu doğurup, işten atılan ameleli de sefaletle sürükleyeceğinden ona kötülük etmek olacaktır.¹⁰⁰

Demokrat Fırka'nın yayın organı olarak gazete, muhaliflerden özellikle sosyalistlerle iyi ilişkiler içindedir¹⁰¹. Hatta gazetede İnsaniyet gazetesinin yayın hayatına başlayacağı sosyalistlere müjdelenmiştir¹⁰². Demokrat basın dünyadaki sosyalizm ceryanlarına ve işçi grevlerine de sıklıkla yer verir¹⁰³. Gazete Reji idaresine yönelik eleştiriler de yönelir. Bu idarenin ziraati mahvettiği, halkı soyduğu, pek çok ocağı söndürdüğü, kan düşmanı olduğu vurgulanır. Hükümetin Reji idaresinin imtiyaz süresini uzatma kararı şiddetle eleştirilir, bu idarenin halkın kanını emdiğine dikkat çekilmeye çalışılır¹⁰⁴.

İşçi hakları ile birlikte Türkiye gazetesi kadın ve çocuk işçiler sorununu da gündeme getirir. Kadınların ve çocukların erkeklerden daha az çalıştırılmasını, hatta ondört yaşına kadar olan çocukların çalıştırılmamasını savunarak, aksinin insan hakları ihlali olacağını dile getiren gazete, herkes için çalışma saatinin de Avrupa'daki gibi sekiz saatle sınırlı tutulmasını zorunlu görmektedir.¹⁰⁵

Türkiye gazetesinde o sıralarda Anadolu'yu kasıp kavuran kolera salgını ile ilgili haberlere de sıklıkla yer verilmiş ve kolera vakaları takip edilmiş, koleradan ölenlerin sayısı, isimleri ve yaşadıkları mahallere kadar ayrıntılı dökümler verilmiştir. Koleranın yayılma nedeni olarak halkın tedbirsizliği ve karantinadan korktukları için doktora gitmemeleri gösterilir. Hz. Muhammed'in; "*Hastalık olan yere gitmeyiniz, olduğunuz yerden çıkmayınız.*" hadisi hatırlatılarak, bu hastalıkla mücadelede karantinanın önemine işaret edilir¹⁰⁶. Kolera ile etkin bir şekilde mücadele edebilmek için yeterli hastane ve hastaları nakledecek vasıtanın olmamasından şikâyet edilir.¹⁰⁷ Kolera ile mücadelede halkın bilinçlendirilmesi gerekli görülür. Bunun için de halk üzerinde büyük bir etkisi olan Dâire-i Meşîhat göreve çağrılır. Bu daireden

¹⁰⁰ Şîrvânîzâde 1326g

¹⁰¹ Şîrvânîzâde 1326ç

¹⁰² "Âsâr-ı Münteşire" 1326

¹⁰³ Örnek olmak üzere bkz. "İngiltere'de" 1326

¹⁰⁴ Şîrvânîzâde 1326h; "Reji Şirketi" 1326

¹⁰⁵ "Himâyât" 1326

¹⁰⁶ "Kolera" 1326

¹⁰⁷ "İstizâh" 1326

verilecek talimata halkın itibar edeceği, bu nedenle bu kurumun halkı kolera ve karantina konusunda bilgilendirmesinin oldukça faydalı olacağı dile getirilir.¹⁰⁸

2.4.3. Ekonomik ve Malî Konular

Türkiye gazetesinde sosyal adalet, eşitlik, işçi hakları savunulurken, aynı zamanda, hatta daha da fazla özel teşebbüsün ve liberal politikaların ileri sürüldüğünü görürüz. Gazete ilke olarak da memur zihniyetine karşı, şahsî teşebbüse inanan, liberal bir çizgi takip eder. İktisadî kuvvete sahip olmanın yolunun özel teşebbüsten geçtiği savunulur. Hükümetin himayesine sahip olan kişilerin daha az çalışacağı, gelişime, ilerlemeye açık olmayacağı, halbuki teşebbüs-i şahsînin hiçbir kuvvete dayanmadan çalışarak servet edinmek olduğu ve rekabet ortamı getireceği ifade edilir. Avrupa'nın gelişmesinin kaynağının özel teşebbüs olduğu, bizde ise bu medenî cesaretin olmadığı, her şeyin devletten beklendiği, hükümetin özel teşebbüsü teşvik etmesi gerektiği, yoksa ekonominin hiçbir zaman bağımsız ve güçlü olamayacağı ifade edilir. Gazetede ülkede serbest piyasa şartlarının oluşturulması bir kalkınma zorunluluğu olarak görülmüş, memurluk zihniyetinden çıkıp, fertlerin sanayi ve ticarete girişimci olmaları gerektiği dile getirilmiş, bu doğrultuda ülkede fabrikaların, şirketlerin kurulmasının çok önemli olduğu, esas gücün ve uluslararası itibarın sanayileşerek gerçekleşeceği, bunun güçlü ordulara sahip olmaktan daha önemli olduğu vurgulanmış¹⁰⁹, ülkede yeni fabrikaların kurulması sevinçle ve övgüyle karşılanmıştır¹¹⁰. Pertev Tevfik gazetede makalesinde, ülkemizin içeride güçlü olabilmek için ziraate, sanayiye, bunun için de paraya ihtiyacı olduğunu, parayı da ancak Avrupa sermayedarından bulabileceğimizi belirtir. Ona göre bu nedenle ülkemizi Avrupa sermayesine açmak zorundayız. Ancak yabancı sermaye bizim mevcudiyet-i siyasimize, gurur-ı millimize, haysiyetimize tecavüz ettirilmemelidir.¹¹¹

İstikraz meselesi, özellikle de Almanya'dan istikraz gazetede sıklıkla ele alınmış ve Mâliye nazırı Câvid Bey bu nedenle sürekli eleştirilmiştir. Bu noktada gazetede bir tehlikeye de dikkat çekilir. O da Fransa'dan ve ardından İngiltere'den istikrazın başarısızlıkla sonuçlanmasının Osmanlı Devleti'ni malî açıdan Almanya'ya itmekte ve Osmanlı Devleti'nin yavaş yavaş siyasî açıdan Almanya bloğuna yaklaştırmakta olduğu idi. Hatta Türkiye gazetesinde, bu sıralarda bazı gazetelerde istikraz karşılığında Almanya'nın Anadolu'da birçok şimendüfer imtiyazı aldığı yönünde haberler çıkmasına rağmen, hükümetin bu

¹⁰⁸ “Dâire-i Meşihat” 1326

¹⁰⁹ İsmâil Sezâ 1326

¹¹⁰ “Ma'mûret-ül Azîz” 1326

¹¹¹ Pertev Tevfik 1326

haberleri tekzip etmemesine dikkat çekilir ve bu durumun haberlerin doğruluğuna işaret ettiği ifade edilir. Almanya'dan alınacak borcun faizi yüksek bulunur, ayrıca bu istikrazın bundan böyle Osmanlı Devleti'ne Almanya ve Avusturya fabrikalarına sipariş verme zorunluluğu getireceği ve bunun da ülkemizin ticaret serbestliğine zarar vereceği savunulur.¹¹²

Bu sıralarda Yunanistan'ın Girit'i ilhaki nedeniyle Anadolu'da Yunan mallarına karşı boykot başlatılmıştır. Türkiye gazetesi bu boykota başta destek vermekle birlikte bir süre sonra boykotun kendimize de zarar vermeye başladığını görerek, daha fazla devam ettirilmesinin ülkemiz açısından tehlikeli sonuçlar doğuracağına dikkat çekmiştir. Bu nedenle Boykotaj Komisyonu'nun artık boykotu bitirmek için emir vermesi gerektiği dile getirilir¹¹³ ve bununla ilgili gelişmelere gazetede yer verilir.¹¹⁴

2.4.4. Eğitim ve Kültür Meseleleri

Gazeteye göre, gerçek manasıyla meşrûtiyetperver nesiller yetiştirebilmenin yolu eğitimden geçmekteydi. Bu nedenle Türkiye gazetesinde eğitim sisteminin yeniden düzenlenmesi ve modernleştirilmesi ülkenin çok acil sorunlarından birisi olarak görülür. Modern bir eğitimle daha kaliteli ve dünya ile rekabet edebilen bir gençlik yetişecektir. Bu noktada gazetede okuyuculardan, özellikle de talebelerden gelen mektuplar yayınlanır ve bu mektuplardan hareketle eğitim sisteminin eksiklikleri dile getirilir. Osmanlı eğitim sistemi Avrupa ile kıyaslanır. Avrupa'da öğrencilerin hem millet hem de hükümet tarafından himaye edildiğini ve pek çok hizmetten parasız istifade ettiklerini vurgulayan gazete, bizde ise öğrencilerin fakirlik ve sefalet içinde, eziyetli bir eğitim sürecinden geçtiklerini, ümitsizlik içinde olduklarını belirtir ve maârif nezâretini öğrencilerin eğitim şartlarını kolaylaştırması konusunda göreve çağırır.¹¹⁵ Türkiye gazetesi bu noktada öğrencilerden gelen şikâyet mektuplarına yer verir. Bu mektuplarda öğrenciler sınıflarının basıklığı, havasızlığından, kendilerine karşı ilgisizlikten, hor görülmeğe, gelecekle ilgili ümitsizliklerinden bahsederler.¹¹⁶

Eğitim sisteminin ıslahı için eğitim kurumları kadar orada çalışan ve o kurumları yönetenlerin de ıslah edilmesi gerekir ve maârif nezaretine çok iş düşer. Gazete eğitim müesseselerine ihtiyaca ve alanına göre ve yetenekli öğretim elemanı tayininin yapılmasının kaliteli eğitimin şartı olduğunu

¹¹² "Haftalık İcmâl" 1326c; "İstikrâz Mes'elesi" 1326

¹¹³ "Boykotaj Devâm" 1326

¹¹⁴ "Boykotaj" 1326; "Boykotaj Mes'elesi" 1326

¹¹⁵ "Yine Maârif" 1326a

¹¹⁶ "Mekteblerimize" 1326

vurgular.¹¹⁷ Aynı zamanda dönemin maârif nazırı Emrullah Efendi'nin uygulamaları eleştirilir; maârif nezâreti programsızlıkla ve sorumsuzlukla suçlanır. Emrullah Efendi'nin birkaç gün hiç makamına uğramadığından, ondan cesaret alarak memurların da işyerlerine gitmediklerinden, işlerin savsaklandığından şikâyet edilir.¹¹⁸

Osmanlı Demokrat Fırkası'nın kulüpleri, firkanın programı doğrultusunda yaygın eğitim yoluyla halkın fikrî seviyesinin yükseltilmesi amacıyla ülkenin dört bir tarafında genellikle hukuk ve siyâsî tarih alanlarında konferanslar düzenlemekteydi. Bu doğrultuda Türkiye gazetesi de bu konferansların duyurularını yapmış, bütün vatandaşları bu konferanslara davet eden haberlere yer vermiştir¹¹⁹.

Ayrıca Türkiye gazetesinde sanatçılar ve sergiler, gösteriler ile ilgili duyuru ve tanıtımlar da yapıldı. Örneğin ressam Karagözyan Efendi'nin Mekteb-i Sultânî karşısındaki atölyesinin reklamı yapılmaktaydı¹²⁰.

SONUÇ

II. Meşrûtiyet döneminin önemli gazetecilerinden olan Şîrvânizâde Mahmûd Tâhir, dönemin firkalarından Osmanlı Demokrat Fırkası'nın da üyesi; firkanın gazetesi Türkiye gazetesinin de mesul müdürü ve başmuharririydi. Bu gazetede yazdığı makalelerle iktidarı rahatsız edince de dönemin geçerli kanunları icabınca çeşitli cezalara çarptırılmıştır.

Şîrvânizâde istibdada karşı çıkmış; çoğulculuğa, çok partililiğe ve muhalefetin zorunluluğuna inanmıştır. Aynı zamanda bir gazeteci olarak basın özgürlüğünün savunucusu olmuş, hükümetin matbuata yaptığı baskı ve adaletsizliği de sert bir dille eleştirmiştir. Şîrvânizâde sosyalizme de yakınlık duymuş, sosyalizmin insanların aralarındaki üstünlükleri men edip, cümlesini bir kardeşlik bağıyla bağlayarak yaşatmak amacını taşıdığını vurgulamıştır.

Şîrvânizâde Osmanlı siyâsî sorunları dışında ülke ekonomisindeki kötü gidişat ile de ilgilenmiş; özellikle de dış borçlar üzerinde odaklanmıştır. Ülkenin sırtında kambur olan borçlardan kurtulmak için tasarruf tedbirleri almak gibi makul tedbirler ortaya koyduğu gibi, bir ülkenin kültürel mirası, tarihî eserlerin satılması gibi çok uçuk teklifler de sunabilmiştir.

Şîrvânizâde'nin mesuliyetinde çıkan Türkiye gazetesi Osmanlı ülkesinde demokratik değerleri yerleştirmeye ve bu doğrultuda bir kamuoyu yaratmaya

¹¹⁷ Bâbânzâde 1326

¹¹⁸ “Yine Maârif” 1326b

¹¹⁹ *Türkiye* 1326a

¹²⁰ “Ressâm” 1326

çalışmıştır. Gazete demokrasinin simgesi olarak gördüğü 1908 İnkılâbı'nı, Meşrûtiyet ve Kanûn-i Esâsî'yi de mukaddes olarak kabul etmiştir.

Türkiye gazetesi ittihâd-ı anâsır fikrine sahip çıkar; ülkeyi oluşturan bütün unsurların kardeşliğini vurgular. Demokrasiyi hürriyet, adalet, eşitlik ve aynı zamanda uhuvvet yani kardeşliğin şartı ve garantisi olarak görür. Gazetede din, mezhep, ırk ayrımı olmaksızın her Osmanlı vatandaşı eşit kabul edilir. Azınlıkların ötekileştirilmemesi, bunun yerine Osmanlı milletini oluşturan her unsurun birbirinin hukukuna saygılı olması vurgulanır.

Türkiye gazetesi bir muhalif gazete olarak çok partililik ve basın özgürlüğünün savunucusu olmuştur. Gazete mecliste çok partiye yer verilerek ülkedeki bütün ideolojilerin parlamenter sistemin içine alınmasını, iktidarı elinde tutan partinin muhalif fırkaları susturmaya çalışmamasını ve meclis içindeki ve dışındaki azınlığın haklarını gasp etmemesini demokrasi açısından bir zorunluluk olarak kabul etmiştir.

Türkiye gazetesi İttihâd ve Terakki iktidarını muhalif partilere ve basına yönelik baskıları nedeniyle eleştirmiştir. İttihâd ve Terakki'nin hükümet gücünü korumak için meclis üstünlüğü ve kanun yapma gücünü kullandığını ve elinde tuttuğu ordu ve dîvân-ı harp desteğiyle muhalifleri sindirmek için uğraştığını iddia etmiştir.

Özel teşebbüs fikrine yakınlık gösteren gazete, Meşrûtiyetin hürriyeti getirdiğini, bu hürriyet ortamının ise özel teşebbüsü teşvik etmesi gerektiğini, servet, ilim, sanat her alanda gelişmenin özel teşebbüse bağlı olduğunu dile getirir; yeni fabrikalar, şirketler, ticarethaneler kurularak memleketin kalkınabileceğini iddia eder. Ancak aynı zamanda işçi haklarını da savunur; çünkü kalkınma sanayici, köylü, amele bütün sınıfların desteğiyle ve hepsinin de mutluluğu ile sağlanabilirdi.

Türkiye gazetesi eşitlik, özgürlük, kişi hakları, millî irade, parlamentarizm, anayasanın üstünlüğü, çok partililik gibi evrensel demokratik değerlerin Osmanlı ülkesinde yerleşmesi için mücadele etmiştir. Ancak bu demokratik değerlerin kamuoyu desteğiyle gerçekleşebileceğine inançla basın özgürlüğünün, müreffeh bir ülkede uygulanabileceğinden hareketle de özel teşebbüsün savunucusu olmuştur.

KAYNAKLAR

a. Arşiv Belgeleri

BOA. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)

BEO., 2068/155043	BÂB-I ÂLÎ EVRÂK ODASI, Dos.2068, Göm.155043
BEO., 3417/256259	BÂB-I ÂLÎ EVRÂK ODASI, Dos.3417, Göm.256259
DH.MKT., 2703/32	DÂHİLÎ MEKTÛBÎ KALEMÎ, Dos.2703, Göm.32
DH.MKT., 2716/91	DÂHİLÎ MEKTÛBÎ KALEMÎ, Dos.2716, Göm.91
BEO., 3482/261102	BÂB-I ÂLÎ EVRÂK ODASI, Dos.3482, Göm.261102
DH.EUM.KADL., 4/2	DÂHİLİYE EMNİYET-İ UMÛMİYE KISM-I ADLÎ, Dos.4, Göm.2
İH., 46	İRÂDE HARBİYE, no.46
BEO., 3846/288386	BÂB-I ÂLÎ EVRÂK ODASI, Dos.3846, Göm.288386
DH.EUM.KADL., 5/6	DÂHİLİYE EMNİYET-İ UMÛMİYE KISM-I ADLÎ, Dos.5, Göm.6
İH., 24	İRÂDE HARBİYE, no.24
BEO, 3901/292561	BÂB-I ÂLÎ EVRÂK ODASI, Dos.3901, Göm.292561
DH.SYS., 55-1/50	DÂHİLİYE SİYASÎ, Dos.55-1, Göm.50

b. Kaynak Eserler

Abdullah Cevdet 1326	Abdullah Cevdet, “Ahmed Rızâ Beyin Nutku Münasebetiyle”, <i>Türkiye</i> , 4 Teşrîn-i sâni 1326 (17 Kasım 1910), no.22
“Amerikada Demokrat” 1326	“Amerikada Demokratların Muvaffakiyeti”, <i>Türkiye</i> , 3 Teşrîn-i sâni 1326(16 Kasım 1910), no.21
“Amerikada Hayat” 1326	“Amerikada Hayât-ı İctimâiye”, <i>Türkiye</i> , 31 Teşrîn-i evvel 1326 (13 Kasım 1910), no.18
“Amerikada Sâkin” 1326	“Amerikada Sâkin Arnavudlar”, <i>Türkiye</i> , 9 Teşrîn-i sâni 1326 (22 Kasım 1910), no.27
“Antakya” 1326	“Antakya Demokrat Şûbesi”, <i>Türkiye</i> , 24 Haziran 1326 (7 Temmuz 1910), no.6
“Âsâr-ı Münteşire” 1326	“Âsâr-ı Münteşire: Sosyalistlere Müjde”, <i>Türkiye</i> , 22 Teşrîn-i evvel 1326 (4 Kasım 1910), no.9
Bâbânzâde 1326	Bâbânzâde Recâi Nüzhet, “Maârif Nezâretinin İcrââtı! Mekteblerimizin Islâhâtı”, <i>Türkiye</i> , 8 Teşrîn-i sâni 1326 (21 Kasım 1910), no.26
“Bâlâdaki” 1326	“Bâlâdaki Mektûba Dâir Mütâlaa”, <i>Türkiye</i> , 28 Haziran 1326 (11 Temmuz 1910), no.7
“Başkim” 1326	“Başkim İ Kombit Gazetesi Sermuharriri Mustafa Safvet ve Da’va Vekili Hasan ve Refikâsi”, “İ’zâm”, <i>Türkiye</i> , 6 Teşrîn-i sâni 1326 (19 Kasım 1910), no.24
“Bir Eşkiyâ” 1326	“Bir Eşkiyâ Çetesinin Gaddârlığı”, <i>Türkiye</i> , 27 Teşrîn-i evvel 1326 (9 Kasım 1910), no.14
“Bitlis Postası” 1326	Bitlis Postası”, “Hâlâ Eskilik”, <i>Türkiye</i> , 4 Teşrîn-i sâni 1326 (17 Kasım 1910), no.22
“Boykotaj” 1326	Boykotaj”, <i>Türkiye</i> , 24 Teşrîn-i evvel 1326 (6 Kasım 1910), no.11

“Boykotaj Devâm” 1326	Boykotaj Devâm Ediyor”, <i>Türkiye</i> , 25 Teşrîn-i evvel 1326 (7 Kasım 1910), no.12
“Boykotaj Mes’alesi” 1326	Boykotaj Mes’alesi”, <i>Türkiye</i> , 5 Teşrîn-i sâni 1326 (18 Kasım 1910), no.23
“Bulgar Matbûâtı”, 1326	Bulgar Matbûâtı”, <i>Türkiye</i> , 29 Teşrîn-i evvel 1326 (11 Kasım 1910), no.16
“Cevâb” 1326a	Cevâb”, <i>Türkiye</i> , 27 Teşrîn-i evvel 1326 (9 Kasım 1910), no.14
“Cevâb” 1326b	Cevâb”, <i>Türkiye</i> , 10 Teşrîn-i sâni 1326 (23 Kasım 1910), no.28
“Dâire-i Meşihat” 1326	Dâire-i Meşihat”, <i>Türkiye</i> , 29 Teşrîn-i sâni 1326 (12 Aralık 1910), no.16
“Dâr-ül Fünûn” 1326	Dâr-ül Fünûn Osmanlı Talebe Cemiyeti Nizâmname-i Esâsisi”, <i>Türkiye</i> , 10 Teşrîn-i sâni 1326 (23 Kasım 1910), no.28
“Demokrasi Mesleği” 1326	Demokrasi Mesleği”, <i>Türkiye</i> , 31 Teşrîn-i evvel 1326 (13 Kasım 1910), no.18
Düstûr 1329, I	Matbaa-i Osmaniye, Dersaâdet 1329, İkinci Tertîb, c.I
“Esnâfa” 1326	Esnâfa Kupon Kesmek”, <i>Türkiye</i> , 30 Teşrîn-i evvel 1326 (12 Kasım 1910), no.17
Fuâd Şükrü 1326	Fuâd Şükrü, “Cevâb-İstizâh”, <i>Türkiye</i> , 8 Teşrîn-i sâni 1326 (21 Kasım 1910), no.26
“Girid Meclis-i Millîsi” 1326	Girid Meclis-i Millîsi”, <i>Türkiye</i> , 10 Teşrîn-i sâni 1326 (23 Kasım 1910), no.28
“Girid Mes’alesi” 1326	Girid Mes’alesi”, <i>Türkiye</i> , 29 Teşrîn-i evvel 1326 (11 Kasım 1910), no.16
“Haftalık İcmâl” 1326a	Haftalık İcmâl-i Siyâsi-i Dâhilî”, <i>Türkiye</i> , 18 Teşrîn-i evvel 1326 (31 Ekim 1910), no.5
“Haftalık İcmâl” 1326b	Haftalık İcmâl-i Siyâsi”, <i>Türkiye</i> , 25 Teşrîn-i evvel 1326 (7 Kasım 1910), no.12
“Haftalık İcmâl” 1326c	Haftalık İcmâl-i Siyâsi: İstikrâz, Dâimâ İstikrâz...”, <i>Türkiye</i> , 25 Teşrîn-i evvel 1326 (7 Kasım 1910), no.12
“Hasbihâl Gazetesi” 1326	Hasbihâl Gazetesi”, “Sosyalist Gazetesi”, <i>Türkiye</i> , 8 Teşrîn-i sâni 1326 (21 Kasım 1910), no.26
“Himâyât” 1326	Himâyât-ı Beşeriyetten”, <i>Türkiye</i> , 28 Haziran 1326 (11 Temmuz 1910), no.7
<i>Hür Memleket</i> 1326	<i>Hür Memleket</i> , 12 Teşrîn-i sâni 1326 (25 Kasım 1910), no.1
“İngiltere’de” 1326	İngiltere’de Ta’til-i Eşğâl”, <i>Türkiye</i> , 29 Teşrîn-i sâni 1326 (12 Aralık 1910), no.16
“İran Ahvâli” 1326	İran Ahvâli”, <i>Türkiye</i> , 14 Teşrîn-i evvel 1326 (27 Ekim 1910), no.1
“İrân İstikrâzı” 1326	İrân İstikrâzı”, <i>Türkiye</i> , 30 Teşrîn-i evvel 1326 (12 Kasım 1910), no.17

- İsmâil Sezâ 1326a İsmâil Sezâ, “Esâsât-ı Meşrûtiyet”, *Türkiye*, 27 Teşrîn-i evvel 1326 (9 Kasım 1910), no.14
- İsmâil Sezâ 1326b İsmâil Sezâ, “Makâle-i Mahsûsa: Hakikat Önünde”, *Türkiye*, 3 Teşrîn-i sâni 1326 (16 Kasım 1910), no.21
- “İstikrâz Mes’alesi” 1326 İstikrâz Mes’alesi”, *Türkiye*, 3 Teşrîn-i sâni 1326 (16 Kasım 1910), no.21
- “İstizâh” 1326 İstizâh”, *Türkiye*, 7 Teşrîn-i sâni 1326 (20 Kasım 1910), no.25
- “İtilâf” 1326 İtilâf Çâreleri”, *Türkiye*, 7 Haziran 1326 (20 Haziran 1910), no.1
- “İttihâd ve Terakki” 1326 İttihâd ve Terakki Cemiyeti ve Esbâb-ı İnhitâtı”, *Türkiye*, 6 Teşrîn-i sâni 1326 (19 Kasım 1910), no.24
- “Karadağ” 1326 Karadağ Hudûdu Müsâdemesi”, *Türkiye*, 27 Teşrîn-i evvel 1326 (9 Kasım 1910), no.14
- “Kolera” 1326 Kolera ve Mikropları”, *Türkiye*, 25 Teşrîn-i evvel 1326 (7 Kasım 1910), no.12
- “Konser-Nutuk” 1326 Konser-Nutuk”, *Türkiye*, 1 Teşrîn-i sâni 1326 (14 Kasım 1910), no.19
- “Kömür” 1326 Kömür Amelesinin Ta’til-i Eşgâli”, *Türkiye*, 30 Teşrîn-i evvel 1326 (12 Kasım 1910), no.17
- “Makedonya Ahvâli” 1326 Makedonya Ahvalı”, *Türkiye*, 27 Teşrîn-i evvel 1326 (9 Kasım 1910), no.14
- “Mâliye” 1326 Mâliye Nezâretinin ve Posta Müdüriyet-i Umûmiyesinin Nazar-ı Dikkatine”, *Türkiye*, 8 Teşrîn-i sâni 1326 (21 Kasım 1910), no.26
- “Ma’ûret-ül Azîz” 1326 Ma’ûret-ül Azîzde Sanâyi’-i Nesciyye ve Kumâş Fabrikası”, *Türkiye*, 22 Teşrîn-i evvel 1326 (4 Kasım 1910), no.9
- “Manastırda” 1326 “Manastırda Demokratların Muhâkeme-i Hafiyesi”, *Türkiye*, 11 Teşrîn-i sâni 1326 (24 Kasım 1910), no.29
- “Matbûât Kanûnu” 1326 Matbûât Kanûnu”, *Türkiye*, 10 Teşrîn-i sâni 1326 (23 Kasım 1910), no.28
- “Meclis-i Mebûsân” 1326 Meclis-i Mebûsân Hademesi”, *Türkiye*, 2 Teşrîn-i sâni 1326 (15 Kasım 1910), no.20
- “Mekteblerimize” 1326 Mekteblerimize Niçin Isınmıyoruz?”, *Türkiye*, 2 Teşrîn-i sâni 1326 (15 Kasım 1910), no.20
- “Midilli Mektûbu” 1326 Midilli Mektûbu”, *Türkiye*, 3 Teşrîn-i sâni 1326 (16 Kasım 1910), no.21
- “Muhâbir” 1326 Muhâbir-i Mahsûsumuzdan: Midilli Mektûbu”, *Türkiye*, 6 Teşrîn-i sâni 1326 (19 Kasım 1910), no.24
- “Müttehedeî” 1326a Müttehedeî Amerikada Demokratların Muzafferiyeti”, *Türkiye*, 29 Teşrîn-i evvel 1326 (11 Kasım 1910), no.16
- “Müttehedeî” 1326b Müttehedeî Amerikada İntihâbât”, *Türkiye*, 30 Teşrîn-i evvel 1326 (12 Kasım 1910), no.17

II. Meşrûtiyet Döneminde Bir Muhalif Gazete ve Gazeteci: Türkiye Gazetesi ve Şîrvânizâde Mahmûd Tâhir

Pertev Tevfik 1326	Pertev Tevfik, “Yaşamak İçin”, <i>Türkiye</i> , 16 Teşrîn-i evvel 1326 (29 Ekim 1910), no.3
“Potsdam Mülâkatı” 1326	Potsdam Mülâkatı”, <i>Türkiye</i> , 29 Teşrîn-i sâni 1326 (12 Aralık 1910), no.16
“Reji Şirketi” 1326	Reji Şirketi - Türkiye”, <i>Türkiye</i> , 5 Teşrîn-i sâni 1326 (18 Kasım 1910), no.23
“Ressam” 1326	Ressam Karagözyan Efendi”, <i>Türkiye</i> , 28 Haziran 1326 (11 Temmuz 1910), no.7
“Rızâ Nûr” 1326	Rızâ Nûr Beyin Berâati Dolayısıyla”, <i>Türkiye</i> , 3 Teşrîn-i sâni 1326 (16 Kasım 1910), no.21
“Rodos” 1326	Rodos Demokratları”, <i>Türkiye</i> , 7 Haziran 1326 (20 Haziran 1910), no.1
“Rumeli Ahvâli” 1326	Rumeli Ahvâli: Târih-i İhtilâl”, <i>Türkiye</i> , 1 Teşrîn-i sâni 1326 (14 Kasım 1910), no.19
“Rumeli Şimendüfer” 1326	Rumeli Şimendüfer Amelesi ve Ameleye Sû-i Muâmele”, <i>Türkiye</i> , 8 Teşrîn-i sâni 1326 (21 Kasım 1910), no.26
“Sadrazam Paşa” 1326	Sadrazam Paşa Hazretleri – Açık Mektûb”, <i>Türkiye</i> , 10 Teşrîn-i sâni 1326 (23 Kasım 1910), no.28
“Siroz Gazetesi” 1326	Siroz Gazetesi”, <i>Türkiye</i> , 6 Teşrîn-i sâni 1326 (19 Kasım 1910), no.24
“Siyâsiyât: İran” 1326	Siyâsiyât: İran Virân”, <i>Türkiye</i> , 1 Teşrîn-i sâni 1326 (14 Kasım 1910), no.19
“Siyâsiyât: İttifâk” 1326	Siyâsiyât: İttifâk ve İtilâf-ı Müsellis”, <i>Türkiye</i> , 4 Teşrîn-i sâni 1326 (17 Kasım 1910), no.22
“Sû-i İsti'mâl” 1326	Sû-i İsti'mâl”, <i>Türkiye</i> , 10 Teşrîn-i sâni 1326 (23 Kasım 1910), no.28
“Sû-i kasd” 1326	Sû-i kasd Politikası”, <i>Türkiye</i> , 30 Teşrîn-i evvel 1326 (12 Kasım 1910), no.17
“Şimendüfer” 1326	Şimendüfer Kumpanyasının Mezâliminden”, <i>Türkiye</i> , 1 Teşrîn-i sâni 1326 (14 Kasım 1910), no.19
Şîrvânizâde 1324	Şîrvânizâde Mahmûd Tâhir, “İfâde”, <i>Türkiye Mecmuası</i> , 1324 (1908), no.1
Şîrvânizâde 1326a	Şîrvânizâde Mahmud Tâhir, “İ'tidâl ve Metânet Miftâh-ı Muzafferiyyettir”, <i>Türkiye</i> , 24 Haziran 1326 (7 Temmuz 1910), no.6
Şîrvânizâde 1326b	Şîrvânizâde Mahmud Tâhir, “İtilâf-ı Anâsıra Dâir”, <i>Türkiye</i> , 28 Haziran 1326 (11 Temmuz 1910), no.7
Şîrvânizâde 1326c	Şîrvânizâde Mahmud Tâhir, “Siyâsiyât-İhtilâller, Fikirler”, <i>Türkiye</i> , 17 Teşrîn-i evvel 1326 (30 Ekim 1910), no.4
Şîrvânizâde 1326ç	Şîrvânizâde Mahmud Tâhir, “Siyâsiyât: Bir Memleket ki Sâhibleri Orada Yabancı Addolunur”, <i>Türkiye</i> , 18 Teşrîn-i evvel 1326 (31 Ekim 1910), no.5

- Şirvânizâde 1326d Şirvânizâde Mahmud Tâhir, “Makâle-i Mahsûsa: Mâliyemiz Nasıl Düzelebilir?”, *Türkiye*, 25 Teşrîn-i evvel 1326 (7 Kasım 1910), no.12
- Şirvânizâde 1326e Şirvânizâde Mahmud Tâhir, “Dürûs-ı İstikrâz”, *Selâmet-i Umûmiye*, 22 Temmuz 1326 (4 Ağustos 1910), no.14
- Şirvânizâde 1326f Şirvânizâde Mahmud Tâhir, “Hâl-i Hâzır Münâsebetiyle”, *Türkiye*, 29 Teşrîn-i evvel 1326 (11 Kasım 1910), no.16
- Şirvânizâde 1326g Şirvânizâde Mahmud Tâhir, “Makâle-i Mahsûsa: Bizde Ta’lî-i Eşgâl”, *Türkiye*, 31 Teşrîn-i evvel 1326 (13 Kasım 1910), no.18
- Şirvânizâde 1326h Şirvânizâde Mahmud Tâhir, “Makâle-i Mahsûsa: Rejî İmtiyâzı”, *Türkiye*, 2 Teşrîn-i sâni 1326 (15 Kasım 1910), no.20
- Şirvânizâde 1326ı Şirvânizâde Mahmûd Tâhir, “Makâle-i Mahsûsa: Nutk-ı Hümâyûn”, *Türkiye*, 4 Teşrîn-i sâni 1326 (17 Kasım 1910), no.22
- Şirvânizâde 1326i Şirvânizâde Mahmûd Tâhir, “Olmasın Garez... Yaşasın Memleket”, *Türkiye*, 7 Teşrîn-i sâni 1326 (20 Kasım 1910), no.25
- Şirvânizâde 1326j Şirvânizâde Mahmûd Tâhir, “Vazîfemiz”, *Türkiye*, 9 Teşrîn-i sâni 1326 (22 Kasım 1910), no.27
- “Talat Bey” 1326 Talat Bey”, *Türkiye*, 11 Teşrîn-i sâni 1326 (24 Kasım 1910), no.29
- “Teşebbüs” 1326 Teşebbüs-i Şahsî Yok”, *Türkiye*, 7 Haziran 1326 (20 Haziran 1910), no.1
- Türkiye* 1326a *Türkiye*, 7 Haziran 1326 (20 Haziran 1910), no.1
- Türkiye* 1326b *Türkiye*, 16 Teşrîn-i evvel 1326 (29 Ekim 1910), no.3
- Türkiye* 1326c *Türkiye*, 18 Teşrîn-i evvel 1326 (31 Ekim 1910), no.5
- Türkiye* 1326ç *Türkiye*, 27 Teşrîn-i evvel 1326 (9 Kasım 1910), no.14
- Türkiye* 1326d *Türkiye*, 30 Teşrîn-i evvel 1326 (12 Kasım 1910), no.17
- Türkiye* 1326e *Türkiye*, 1 Teşrîn-i sâni 1326 (14 Kasım 1910), no.19
- Türkiye* 1326f *Türkiye*, 3 Teşrîn-i sâni 1326 (16 Kasım 1910), no.21
- Türkiye* 1326g *Türkiye*, 8 Teşrîn-i sâni 1326 (21 Kasım 1910), no.26
- “Türkiye-Bulgaristan” 1326 Türkiye – Bulgaristan Münâsebâtı”, *Türkiye*, 25 Teşrîn-i evvel 1326 (7 Kasım 1910), no.12
- “Türkiye’de Meşrûtiyet” 1326 Türkiye’de Meşrûtiyet”, *Türkiye*, 6 Teşrîn-i sâni 1326 (19 Kasım 1910), no.24
- “Üsküb” 1326 Üsküb Vâlisi Mazhar Bey”, *Türkiye*, 29 Teşrîn-i evvel 1326 (11 Kasım 1910), no.16
- “Yeni Edirne” 1326 Yeni Edirne Refikimizden Açık Mektûb”, *Türkiye*, 28 Haziran 1326 (11 Temmuz 1910), no.7

“Yeni Fırka” 1326	Yeni Fırka”, <i>Türkiye</i> , 29 Teşrîn-i evvel 1326 (11 Kasım 1910), no.16
“Yine Maârif” 1326a	Yine Maârif Nezâreti”, <i>Türkiye</i> , 1 Teşrîn-i sâni 1326 (14 Kasım 1910), no.19
“Yine Maârif” 1326b	Yine Maârif Nezâreti”, <i>Türkiye</i> , 2 Teşrîn-i sâni 1326 (15 Kasım 1910), no.20
“Yunan” 1326	Yunan Meclis-i Millîsi”, <i>Türkiye</i> , 9 Teşrîn-i sâni 1326 (22 Kasım 1910), no.27

c. Araştırma-İnceleme Eserleri

Birinci 1990	Ali Birinci, <i>Hürriyet ve İtilaf Fırkası: II. Meşrutiyet Devrinde İttihat ve Terakki'ye Karşı Çıkanlar</i> , Dergah yay., İstanbul
Demir 2007	Fevzi Demir, <i>Osmanlı Devleti'nde II. Meşrutiyet Dönemi Meclis-i Mebusan Seçimleri (1908-1914)</i> , İmge Kitabevi, Ankara
Gazel ve Ortak 2006	Ahmet Gazel ve Şaban Ortak, "İkinci Meşrutiyet'ten 1927 Yılına Kadar Yayın İmtiyazı Alan Gazete ve Mecmualar (1908-1927)", <i>Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi</i> , Cilt:7, Sayı:1, s.223-256
Kabacalı 1990	Alpay Kabacalı, <i>Başlangıçtan Günümüze Türkiye'de Basın Sansürü</i> , Gazeteciler Cemiyeti Yay., İstanbul
Kaygusuz 2002	Bezmi Nusret Kaygusuz, <i>Bir Roman Gibi</i> , İzmir Büyükşehir Beld. Kültür yay, İzmir
Topuz 2012	Hıfzı Topuz, <i>Türk Basın Tarihi, Remzi Kitabevi</i> , İstanbul
Tunaya 1984 ve 1989	Tarık Zafer Tunaya, <i>Türkiye'de Siyasal Partiler</i> , Hürriyet Vakfı yay., İstanbul 1984, c.I; İstanbul 1989, c.III

EK: TÜRKİYE GAZETESİ İNDEKSİ¹²¹

I. Yayın Dönemine Ait Sayılar:

Numara 1 – 7 Haziran 1326 (20 Haziran 1910) Pazartesi:

“İfâde (1)”, “Teşebbüs-i Şahsî Yok (1)”, “Bulgaristanla Münâsebât-ı Ticâriyemiz (1-2)”, “İ’tilâf Çâreleri (2-3)”, “Makyavelizm (3)”, “Aksaray Demokrat Şirket-i Milliyesi (3)”, “Âsâr-ı Vakfiye (3)”, “Manastır Demokratları (3)”, “Türkiye (3)”, “Meclis-i Mebûsânın Temdîd Müddeti (3)”, “Fabrikalar ve Hereke Fabrikası (3-4)”, “Yâd-ı Mâzî – Yine Girid (4)”, “Kuleli İ’dâdisinde İbtidâî ve Rüşdî (4)”, “Rodos Demokratları Reîsi Server Bey (4)”, “Aksaray Kulübünde (4)”, “İ’lânât (4)

Numara 6 – 24 Haziran 1326 (7 Temmuz 1910) Perşembe:

“Siyâsiyât: İ’tidâl ve Metânet Miftâh-ı Muzafferiyettir (1-2)”, “Ne İstiyoruz ve Ne İşitıyoruz (2)”, “Osmanlı Demokrat Fırkası Hey’et-i Merkeziye Muhteremesine – İzmirden Vârid Olmuş ve Gazetemize Tebliğ Kılınmıştır (2-3)”, “Gazetemize Gönderilen Miting Karârıdır (3-4)”, “Bir Ziyâ (4)”, “Boykotaj (4)”, “İstanbul Vilâyeti ve Şehremâneti (4)”, “Antakya Demokrat Şu’besi (4)”, “Bir Osmanlı Gemisine Yunanlıların Tecâvüzü (4)”, “İ’lân (4)

Numara 7 – 28 Haziran 1326 (11 Temmuz 1910) Pazartesi:

“İ’tilâf-ı Anâsıra Dâir (1)”, “Yeni Edirne Refikimizden Açık Mektûb (2)”, “Bâlâdaki Mektûba Dâir Mütâlaa (2)”, “Himâyât-ı Beşeriyetten (2-3)”, “Başkim İ Kombit Gazetesinden (3)”, “Edirnedeki Mektûb – Edirne Salomonun Hânesinin Hedmi (3)”, “Bir Hafî Cem’iyet (3)”, “Zöhrab Efendinin Fikri (3-4)”, “Girid İşi (4)”, “Donanma-i Osmanî Muâvenet-i Milliye Cemiyeti Tarafından (4)”, “Filozof Doktor Rızâ Tevfik Bey (4)”, “Hukûk-i Beşer (4)”, “İ’lân (4)

II. Yayın Dönemine Ait Sayılar:¹²²

Numara 1 – 14 Teşrîn-i evvel 1326 (27 Ekim 1910) Perşembe:

“Kanûn (1)”; Telgraflar (1): “Yunanistan Meclis-i Millinin Feshi”, “Meclis-i Mebûsânın Küşâdı”, “Avusturya Macaristan Delegasyon Meclisi”, “Almanya İmparatoru”, “İtalyada Fırtına”, “Kolera”, “Fırtına Meydânında”, “Japonya Reîsi Mazari”; “Politika Panoraması: İki Refik Arasında (1)”; Havâdis-i Hâriciye (1-3): “İstikrâz Mes’alesi: Alman Hey’et-i Mukarriyesiyle Müzâkere, Mâlîye Nâzırı Câvîd Beyin Beyânâtı, İstikrâz Hakkında Almanyada Efkâr-ı Umûmiye, Türkiye, Avusturya Matbûâtı, Figaro Gazetesinin Beyânâtı, İstikrâza Dâir Londrada Efkâr-ı Umûmiye, Yunanistan İstikrâzı, Rusya İstikrâzı”, “İran Ahvâli: Hâriciye Nâzırı ile İngiltere Sefrinin Mülâkâtı, Türkiye ve İran, Sipehdârlar, İstanbulda Mukim İraniler, Keşân Muhâsarada”, “Türkiye-Yunanistan Münâsebâtı: Türkiye ve Yunanistan”, “İstanbul

¹²¹ Parantez içindeki sayılar yazının gazetede ki sayfa numarasıdır.

¹²² Başlıklardaki (*) işaretli kelimeler ciltleme hatası nedeniyle okunamamaktadır. Okunamayan bu kelimeler boş bırakılmamış, buraya yazının içeriğinin değerlendirilmesi sonucunda ulaşılan kelime yazılmıştır.

Mitingi ve İngiltere Matbûâtı”, “Rusya Hâriciye Nâzırı”, “Sırbistan Veliahdı Tesmîm Edilmiş”, “İtalya Ahvâli”, “Su-i kasd”, “Osmanlı Tahvîlâtı”, “Hükûmet-i Osmaniye ve Romanya”, “Hükûmet-i Osmaniye ve Cebel-i Lübnân”; Havâdis-i Dâhiliye (3-4): “Seyâhat-i Şâhâne”, “Huzûra Kabûl”, “Mülâkât”, “Selanik Rıhtımı”, “Maârif Nâzırı Niçin İsti’fâ Etmiyor?”, “Yevâkim Efendinin Beyânâtı”, “İdâre-i Örfiyenin İlgâsı”, “Şehremâneti Hurâfâtından”, “Fehîm Bey Zavalanı”, “Demokrat Fırkası Siyâsî Programı”, “İş’âr”, “Sisam Hakkında”; Evrâk-ı Vâride (4): “Devâir-i Belediye Emlâk Muhammenlerinden Nikolaki Efendiye Açık Mektûb”, “Katl”, “Maârif Nezâreti Şuabâtında”, “Türkiye Sanâyi’ ve Ticâret Bankası – Anadolu Komisyon Şirketi”, “Kolera”, “Karârname”; Asâr-ı Munteşîre (4): “Bizde İlk Târih-i Edebiyât-ı Osmaniye”, “Yeni Ahlâk”; İ’lân (4)

Numara 2 – 15 Teşrîn-i evvel 1326 (28 Ekim 1910) Cuma:

“Makale-i Mahsûsa: İttihâd-ı Anâsır (1)”; Telgraflar (1): “İtalyada Feyezân”, “Bir Torpidonun Garkı”, “Çar Nikola”, “Tayyâre Kazası”, “Sırbistan Veliahdı”, “Almanya İmparatorunun Brüksel Seyâhâtı”; Politika Panoraması (1); Havâdis-i Hâriciye (1-2): “İstikrâz Mes’alesi: Türkiye ve Fransa, İstikrâzın Sûret-i Tesviyesi, İngiliz Sermâyedârânının Teklîfi”, “İran Ahvâli: İngiltere ve İran, Rusya ve İran, Rusların Tabasbusu, Mösyo Gariparis, Yeni Meclis-i Millî” “Devlet-i Aliye-Yunanistan: Meclis-i Millînin Ta’tîli, Osmanlı Şehbenderinin Beyânâtı, Meclis-i Millî ve Furuk-ı Siyâsiye, Yunanistan Tekrâr Zırlı İştirâ Ediyor, Hükûmet-i Osmaniye Vatikan”; Musâhabe-i İctimâiye (3): “Hiddet-i Kuvvâ Felsefesi ve İctimâiyâtle Münâsebeti”; “Ayağımızı Yorganımıza Göre Uzatalım (3)”; Havâdis-i Dâhiliye (3-4): , “Müzâkere”, “Avdet”, “Hazîne Vâridâtı”, “İrâde-i Seniye”, “İ’zâm”, “Maârif Nezâretinin İcrââtından”, “Hakan-ı Mahlû”, “İşâret Tebdîli”, “Ruhsat”, “Gümrük Resm-i Ahzı”, “Denizli Konsolosluğu”, “A’şâr Resmî”, “Galata Ermeni Kilisesi Vak’ası”, “Afv”, “Hidivin Nutku”, “Havra Harîki, Dâhiliye Nâzırı”, “Kolera”, “Dâr-ül funûn İhtiyât Sınıfı”; Evrâk-ı Vâride (4): “Trabzon Mekteb-i Sultânisi”

Numara 3 – 16 Teşrîn-i evvel 1326 (29 Ekim 1910) Cumartesi:

“Yaşamak İçin (1)”; Telgraflar (1-2): “Almanya İmparatoru”, “İmparator ve Çar”, “Ceneral Kampfhufner Paşa”, “İngiliz Konsolid Sükûtu”, “Bir Tayyârın Sükût ve Telefi”, “Ras Volinin İnkıyâdı”, “Rusya ve İtalya”, “Avusturya Delegasyon Meclisi”, “Mançuryada Veba”; Politika Panoraması: Eski Hamam (1); Havâdis-i Hâriciye (2): “İran Ahvâli: Türkiye ve İran”, “Türkiye-Bulgaristan Ticâret Mukâvelesi”, “Türkiye ve Bulgaristan”, “Zâbta Me’mûru mu Yoksa Düşman mı?”, “Makedonya Ahvâli”, “Kral Ferdinandin Viyana Seyâhâtı”, “Türkiye ve Fransa”, “Yunanistan Ahvâli”; Musâhabe-i İctimâiye (3): “Hiddet-i Beşer Nazariyesi ve Hâl-i Hâzırâ Münâsebeti”; “Nereye Doğru Gidiyoruz? (3)”; “Postahânenin Önünde (3-4)”; Havâdis-i Dâhiliye (4): “Edirneyi Teşrîf-i Şâhâne”, “İstikrâz Mes’alesi”, “Ermeni Patrikhânesi”, “Gümrük Rûsûmunun Tezyîdi”, “Manastır Mahkûmîn-i Siyâsiyesi”, “Zonguldakta Kolera”; “Evrâk-ı Vâride (4)”; Gazeteler (4): “Postalar Hakkında İllallah”, “İttihâd ve Terakki Cemiyeti Merkez-i Umûmîsinin Beyânâtı”, “Mişlidakinin Hanyayı Ziyâreti”, “Telsiz Telgrafla Satranç”; İ’lân (4)

Mesude Sezer Özdilli

Numara 4 – 17 Teşrîn-i evvel 1326 (30 Ekim 1910) Pazar:

“Siyâsiyât: İhtilâller, Fikirler (1)”; “Makedonya Ahvâli (1)”; Politika Panoraması: Gazeteciler Arasında (1); Havâdis-i Hâriciye (1-3): “Yunanistan Ahvâli: Fransa-Yunanistan, Yunanistan İstikrâzı”, “Furuk-ı Muhtelif ve Mösyö Venizelos: Zayimist Fırkası, Teotokis Fırkası”, “İspanya ve Fas”, “İran Ahvâli: Bir İngiliz Siyâsisinin Beyânâtı”, “Venizelosun Beyânâtı”, “Fransada Ta’til-i Eşğâl”, “Türkiye-Bulgaristan: Ticâret Mukâvelesi, Subranya Meclisinin Küşâdı”, “Mösyö Bompar”, “Bulgar Eşkiyaları”, “Bulgaristan Şakîlerinin Harekât-i Hûn-rîzânelerine Dâir Telgraf”, “Bahr-i Siyâhda Rusya Donanması”; “İnsân Tavuk Değildir (3)”; “Şehremâneti (3)”; Havâdis-i Dâhiliye (3-4): “Taltîf”, “Sultân-ı Sâbık”, “Hükûmet ve Usât”, “İrtihâl”, “Mülâkât”, “Evâmir-i Hükûmet”, “Adliye Nezâretinde”, “Kaza... Kaza... Kaza”, “Paris Borsası”, “Galata Borsası”, “Urbân Arasındaki Mücadeleler”, “Kolera”; Evrâk-ı Vâride (4): “Tekzîb”, “Mâliye Nezâretinin Nazar-ı Dikkatine”; “Lehli Bir Papazın Nutku (4)”; İ’lân (4)

Numara 5- 18 Teşrîn-i evvel 1326 (31 Ekim 1910) Pazartesi:

“Siyâsiyât: Bir Memleket Ki Sâhibleri Orada Yabancı Ad Olunur (1)”; “Makale-i Mahsûsa: Muhâlefet... Meşrûtiyet (1-2)”; Politika Panoraması: Kavânin İmtihânında (1); Havâdis-i Hâriciye (2): “Türkiye-Yunanistan”, “Girid ve Mösyö Venizelos”, “Avusturya-Türkiye”, “İran Ahvâli: Almanya ve İran, İranda Mukîm Osmanlılar”, “Duma Reîsi”, “Avusturyanın Petersburg Sefiri”, “Lord Kromer ve Müntahibeler”, “Almanya Ricâl-i Mâliyesinden Birinin Beyânâtı”, “Vatikanda Osmanlı Sefiri”; Havâdis-i Dâhiliye (2-4): “İstikrâz”, “Nuzzâr”, “Mülâkât”, “İstihbâr”, “Mülâkât ve Vedâ”, “Umûr-ı Nâfia”, “Almanya Gönderilmiş Olan Zâbitân”, “Asâkir-i Osmaniye”, “Memleketimizdeki Misâfirler”, “Yemen Vilâyeti”, “Acaba Kolera mı?”, “Boykotaj”, “Haftalık İcmâl-i Siyâsi-i Dâhilî (3-4)”, “Rumeli Ahvâli – Bulgar Çeteleri”, “Şark Şimendüferi Kumpanyası ve Nâfia Nezâreti”, “Eşkiyâ Reîsi Çernoviçef Tarafından İ’dâma Mahkûm Olanlar”, “Üsküb Vak’ası”, “Memleketimizde Eşkiyâ”; Gazeteler (4): “De Gidi Lisân-ı Millet-i Matbûât”, “Sihhat-i Umûmiye-i Memleket ve Doktorlarımız”; İ’lân (4)

Numara 9 – 22 Teşrîn-i evvel 1326 (4 Kasım 1910) Cuma:

“İttihâd ve Terakki Kongresi Münâsebetiyle (1-2)”; “Zât-ı Şâhânenin Avdeti (2)”; “Zât-ı Şâhânenin İstirâhat Salonu (2)”; Telgraflar (2): “Palestin Bankın Sermâyesi”, “İngiltere Ma’denlerinde Ta’til-i Eşğâl”, “Kral Nikolanın Viyana Seyâhati”, “Kumandan Rasitic”; Havâdis-i Hâriciye (2): “Yunanistan Ahvâli: Yunanistanda Havf ve Heyecân, Türkiye ve Yunanistan Münâsebâtı”, “Bulgaristan, Türkiye-Bulgaristan Ticâret Mukâvelesi, Bulgar Muhâcirleri”; Havâdis-i Dâhiliye (2-4): “İstikrâz Mes’elesini”, “Ma’mûret-ül Azîz Vâlisi”, “Bulgar Komitecileri”, “Türkiye”, “Ma’mûret-ül Azîzde Sanâyi’-i Nesciye ve Kumâş Fabrikası”, “Güzel Takaddüme-i Gayret”, “Bahr-i Ahmer Sevâhili ve İsyânlar”, “Aynen Varaka”, “Kolera”; İ’lân (4)

Numara 11 - 24 Teşrîn-i evvel 1326 (6 Kasım 1910) Pazar:

“Siyâsiyât: Bulgaristan-Yunanistan (1)”; Telgraflar (1): “Çar Nikolanın Potsdam Seyâhâti”, “Viyana Berlin Ataşemiliterleri”, “Lord Morlenin Halefi”, “Macaristanda Romenler”, “Mösyö Paşicin İsti’fâsi”, “Çar Nikola”; Politika Panoraması: Kurd Masalı (1); Havâdis-i Hâriciye (1-3): “Türkiye-Bulgaristan”, “Subranya Meclisi”, “İ’tilâf Politikasında Yeni Bir Tezâhürât”, “Yunanistan Ahvâli: Yunan Çetesiyle Müsâdeme, Yunan Hudûduna Karîb Askerî Manevralar, Venizelosun Beyânâtı”, “Türkiye-Yunanistan”, “Fransız Sosyalistleri ve Yeni Kabine”, “İran Ahvâli”, “İran-İngiltere”; Havâdis-i Dâhiliye (3-4): “Huzûra Kabûl”, “Ziyâret”, “Tebeddül-i Vükelâ Şâyiaları”, “Abdülhamîdin Hastalığı”, “İstikrâz Mes’alesi”, “Mekteb Te’sisi”, “Enver Bey”, “Patrikhâne Havâdisi”, “Aydın Vâlisi Mahmûd Muhtâr Bey”, “Amerika Hey’eti”, “El-Cezîrelilerin Himâyesi”, “Boykotaj”, “Türk Çeteleri”, “İstanbulda Yunanlı Muharrirler”, “Su-i Kasd Mes’alesi”, “Yine Bir Vak’a”, “Mehâkim”, “Rusya Baş Vekîli”, “Kolera”; “Asâr-ı Vâride (4)”

Numara 12 – 25 Teşrîn-i evvel 1326 (7 Kasım 1910) Pazartesi:

“Makâle-i Mahsûsa: Mâliyemiz Nasıl Düzelebilir (1-2)”; Politika Panoraması: Kurd Masalı (1); Telgraflar (2): “Brezilyada Alman Zâbitânı”, “Lurelie Vapuru”, “Bosna-Hersek Meclis Reîsi”, “Çar ve İmparator”; Havâdis-i Hâriciye (2): “Yunanistanın Kuvve-i Bahriyesi”, “Osmanlı-Yunan Şimendüfer Hatlarının İltisâkı”, “Türkiye-Yunanistan Münâsebâtı”, “Türkiye-Romanya Ticâret”; “Haftalık İcmâl-i Siyâsi (2)”; Havâdis-i Dâhiliye (2-4): “İrâde-i Seniye”, “Meclis-i Vükelâ Mukarrerâtı”, “Buhrân-ı Vükelâ”, “Fon Der Golç Paşa”, “Hüseyin Hüsnü Paşa”, “Osmanlı Zâbitânının Mısra Men’-i İdhâli”, “Patrikhâne Ahvâli”, “İstikrâz Mes’alesi”, “Dersââdet Ahz-ı Asker Riyâsetinden”, “Maârif Bütçesi”, “Abdülhamîdin Hastalığı”, “Türkiye”, “Çeşmeler”, “Tıp Fakültesi Talebe Cem’iyetinden”, “Havran Vukuâtı”, “Bir Havâdisin Hakîkati”, “Boykotaj Devâm Ediyor”, “İran Sefârethânesi”, “İştibde Yeni Bir Cinâyet”, “İttihâd ve Terakki Cem’iyeti Merkez-i Umûmîsinden”, “Kolera ve Mikrobları”, “Kolera”; İ’lân (4)

Numara 14 – 27 Teşrîn-i evvel 1326 (9 Kasım 1910) Çarşamba:

“Makale-i Mahsûsa: Bir Fikir (1)”; Telgraflar (1-2): “Almanya Prensi ve Veliahdı”, “İsveç Veliahdının Berlin Seyâhâti”, “Prens Bulverin Roma Seyâhâti”, “Lurielye Vapuru”, “Fransa ve İngiltere”, “Sırbistanda Cinâyet-i Siyâsiye”, “Şâh Mahlû’nun Seyâhâti”, “Abdülhamîdin Sıhhati”, “Bir Eşkiyâ Çetesinin Gaddârlığı”, “Vasatî Afrikada Radai Aşireti”, “Avusturya ve Rusya”, “Bosna-Hersek”, “Makedonya Ahvâli”; Politika Panoraması (1); Havâdis-i Hâriciye (2-3): “Potsdam Mülâkâtı”, “Subranya Meclisinde Bir Mücâdele”, “Karadağ Hudûdu Müsâdemesi”, “İngiltere Kralı”, “Bulgar Asker Kaçakçıları”, “Cezayir ve Tunus Muhâcirleri”; “Tan Gazetesi Abdülhamîdi Müdâfaa Ediyor (3)”; “Vesâik-i Resmîyeden (3)”; “Cevâb (3)”; Havâdis-i Dâhiliye (3-4): “Zât-ı Şâhânenin Nutk-ı İftitâhisi”, “İstikrâz Müzâkeresi”, “İstikrâz”, “Konser”, “Huzûra Kabûl”, “Ahz-ı Asker”, “Sipârîşât”, “Teftîş”, “Hey’et-i Şûrâ”, “Tashîh”, “Terakki-i Zirâat Hakkında”, “İstîmân ve Müsâdere”, “Tütün Rejisi”, “Aydın Vâlisi”, “İstanbulda Kolera”; “Esâsât-ı Meşrûtiyet (4)”

Numara 16 – 29 Teşrîn-i evvel 1326 (11 Kasım 1910) Cuma:

“Hâl-i Hâzır Münâsebetiyle (1-2)”; Politika Panoraması: Kolera Kordonu (1); Telgraflar (2): “İmparator Vilhelmin Çara İade-i Ziyâreti”, “Almanya ve İran”, “Almanyanın Boşir Konsolosluğu”, “Şimâlî Galde Ta’tîl-i Eşgâl”, “İran Diplomasisinde Tebeddülât”, “Bir Sû-i Tefehhüm”, “Fransa Meclis-i Meb’ûsânından”; Musâhabe-i İctimâiye (2): “Hürriyet-i Hakîkiye”; Havâdis-i Hâriciye (2-3): “Müttehedeî Amerikada Demokratların Muzafferiyeti”, “İngilterede Ta’tîl-i Eşgâl”, “Rusyanın Hareketi”, “Portekiz Ahvâli”, “Potsdam Mülâkâtı”, “Bulgar Meb’ûsânı”, “Türkiye-Bulgaristan”, “Pire Osmanlı Konsoloshânesinde Mühim Bir İhtilâs”, “Türkiye ve İran”, “Konsolosluk Mukâvelesi”, “Girid Mes’alesi”, “Yunanistan Ahvâli”, “İran Hudûdunda Osmanlı Askeri”, “İstikrâz”, “İngiltere ve İran”, “Subranya Meclisi”, “Potsdam Mülâkâtı”, “Cezayir ve Tunusluların Tâbiyet Mes’alesi”, “Hindistan”; Havâdis-i Dâhiliye (3-4): “Meclis-i Meb’ûsânın Küşâdı”, “Meclis-i Hass-ı Vükelâ”, “Üsküb Vâlisi Mazhar Bey”, “Da’va Vekilleri Hakkında”, “Yeni Fırka”, “Tekzîb”, “Mühendis Parası”, “İ’marât”, “Ticâret Mukâvelesi”, “Mekteb-i Hukûk Birinci Sınıf Talebesi Nâmına Kırk Elli Efendi Tarafından”, “Şimendüfer Hattı Temdîdi”, “Dâire-i Meşihatde”, “Kolera”, “Harîk”, “İntikâd”; İ’lân (4)

Numara 17 – 30 Teşrîn-i evvel 1326 (12 Kasım 1910) Cumartesi:

“Makale-i Mahsûsa: Lisân-ı Matbûât (1)”; “Siyâsiyât: Rusya, Avusturya ve Türkiye (1-2)”; Politika Panoraması (1); Telgraflar (2): “Avusturya Delegasyon Hey’eti”, “İngilterede Furuk-ı Siyâsiye”, “Meksikada Nümâyişler”, “Almanya Piyasası”, “Fransız Meb’ûsânının Maâşı”, “Yunan İstikrâzı”, “Potsdam Mülâkâtı”, “Rumelide Kolera”; Havâdis-i Hâriciye (2-3): “İngiltere ve İran”, “İran İstikrâzı”, “Fransa ve İran”, “Türkiye-Bulgaristan”, “Türkiye-Bulgaristan Ticâret Mukâvelesi”, “Mösyö Gariparis”, “Türkiye-Avusturya Mukâvele-i Mefrûzu”, “İstikrâz”, “Potsdam Mülâkâtı”, “Bir Rus Konsolosunun Dağa Kaçırılması”, “Müttehedeî Amerikada İntihâbât”, “Sû-i Kasd Politikası”, “Bosna Hudûdu Hâdisesi”; Havâdis-i Dâhiliye (3-4): “Selâmlık”, “Buhrân-ı Vükelâ”, “Abdülhamîdin Sıhhati”, “Atınada Pamuk Mahsûlü”, “Erzincan Ahvâli”, “Asîr Fırka-i Askeriyesinde”, “Nakl”, “Fenerler”, “Bandırma Liman Feneri”, “Plankada Tevkîfât”, “Evkâf Nezâretinin Nazar-ı Dikkatine”, “Esnâfa Kupon Kesmek”, “Boykotaj”, “Rumeli Ahvâli: Asker Kaçakları, Karadağ Hudûdunda, Bulgar Çeteleri”, “Kömür Amelesinin Ta’tîl-i Eşgâli”, “Türkiye”; Evrâk-ı Vâride (4); Gazeteler (4): “Yeni Asır Gazetesinden: Bir Müddeî-i Umûminin Hükûmete Karşı İrtikâbâtı”, “Ne Dense Boş”; İ’lân (4)

Numara 18 – 31 Teşrîn-i evvel 1326 (13 Kasım 1910) Pazar:

“Makale-i Mahsûsa: Bizde Ta’tîl-i Eşgâl (1)”; Demokrasi Mesleği 1 (1); Telgraflar (1-2): “Çar Nikola ve İmparator Vilhelm”, “İngilterede Fırkalar”, “Avusturya-Macaristan Delegasyon Hey’eti”, “Fransa Vasati Afrika”, “Çar Nikola ve İmparator Vilhelm”, “Duma Meclisi”, “Fransada Feyezân”; Politika Panoraması: Kelepirciler Loncası Hutebâsından Birisi Diyordu ki (1); Havâdis-i Hâriciye (2-3): “Amerikada Hayât-ı İctimâiye”, “Fon Der Golç Paşa”, “Mösyö Sazanofun Beyânâtı”,

“Potsdam Mülâkâtı”, “Türkiye-Yunanistan”, “İngilterede Ta’tîl-i Eşgâl”, “Yunanistan Ahvâli”, “Osmanlı-Yunan Münâsebâtı”, “Girid Meclisi”; Havâdis-i Dâhiliye (3-4): “Tebeddül-i Vükelâ”, “İdâre-i Örfiye”, “İstikrâz Mes’alesi”, “Ziyâret”, “Müessesât-ı Hayriye Mercînin Nazar-ı Dikkatine”, “Necâti Bey”, “İstihbârât Kaleminden Vârid Olmuştur”, “Bulgarların Tahrîri”, “Bulgar Usâtı”, “Ta’yîn”, “Adliye Nezâreti”, “Umûr-ı Nâfiadan”, “Mühim Bir Da’va”, “Derdest”, “Erzurum Ahvâli”, “Kolera”; Asâr-ı Münteşire: Coğrafya-i İktisâdî (4); İ’lân (4)

Numara 19 – 1 Teşrîn-i sâni 1326 (14 Kasım 1910) Pazartesi:

“Siyâsiyât: İnan Vîrân (1)”; “Konser (1)”; “Nutuk (1-2)”; Politika Panoraması (1); “Demokrasi Hayatı – Toprağımız ve Zürrâmız (2-3)”; Telgraflar (3): “Ahvâl-i Hevâîye”, “İngiliz Meb’ûslarının Petersburg Seyâhati”, “İngiliz Vapurunun Garkı”, “Oneferin Kâtilleri”; Havâdis-i Hâriciye (3-4): “Bulgaristan Ahvâli: Rusçuk Vakâsı ve Kabine, Bulgaristan ve Sırbistan, Rumelide Bulgar ve Sırb Mektepleri, Bulgarların Tard ve Teb’îdi, Bulgar Çeteleri, Yeni Bir Bulgar Komitesi”, “Rum Meb’ûsları”, “Türkiye-Yunanistan”, “Girid Mes’alesi”, “Türkiye-Avusturya”, “Türkiye-İnan”, “Yunanın Ahvâl-i Mâliyesi”, “Rumeli Ahvâli: Târih-i İhtilâl”; Havâdis-i Dâhiliye (4): “A’yân Riyâseti”, “Cem’iyet-i Hafîye”, “Tütün Rejisi”, “Hey’ât”, “Şimendüfer Kumpanyasının Mezâliminden”, “Aynen – Yine Maârif Nezâreti!”; Gazeteler (4): “İzmirde Mülhakât Gazetesinden: Mâliye Nâzırı Câvid Bey”, “İzmir Su Kumpanyası”; İ’lân (4)

Numara 20 – 2 Teşrîn-i sâni 1326 (15 Kasım 1910) Salı:

“Makale-i Mahsûsa: Reji İmtiyâzı (1)”; “Nutuk (1-2)”; Politika Panoraması: Arabacının Derdi (1); “Meclis-i Millînin Resm-i Kûşâdî (2)”; “Sûret-i Nutk-ı Hümâyûn (2)”; “Ahlâk-ı Matbûâtıdan Bir Mîsâl (2-3)”; “Vükelâ-i Millete ve Sadrazam Paşa Hazretlerine Açık Mektûb (3)”; Havâdis-i Hâriciye (3-4): “Türkiye-Avusturya”, “Türkiye-Bulgaristan”, “İstikrâz”, “Yunanın Ahvâl-i Mâliyesi”, “Mösyö Delkassenin Fransanın Dersâadet Sefâretine Ta’yîni”, “Avusturya ve Sırbistan”, “Kont Lion Tolstoy”, “Fransa Ahvâli”, “Telsiz Telgraf”; Havâdis-i Dâhiliye (4): “Afv-ı Umûmî”, “Furuk-ı Muhtelif”, “İttihâd ve Terakki Kongresinde”, “Meclis-i Meb’ûsân Hademesi”, “Ta’yîn”, “Yine Maârif Nezâreti”, “Kolera”, “Mekteblerimize Ne İçin İsnamıyoruz”

Numara 21 – 3 Teşrîn-i sâni 1326 (16 Kasım 1910) Çarşamba:

“Makale-i Mahsûsa: Hakikat Önünde (1)”; Telgraflar (1): “Mösyö Sazanofun Seyâhati”, “Kont Lion Tolstoy”, “Kral Nikolanın Viyana Seyâhati”, “Kont Tolstoy”, “Prens Viktor Napolyonun İzdîvâcı”, “Sofya İngiliz Hey’eti”, “İrlanda Nasyonalistleri”; Politika Panoraması (1); Havâdis-i Hâriciye (1-2): “İnan Hudûdunda”, “İrlanda Hutût-ı Cedîdiye”, “İstikrâz Mes’alesi”, “Fransa Sefiri”, “Amerikada Demokratların Muvaffakiyeti”, “Yunanistan Ahvâli”, “İngiltere Kralının Berlin Seyâhati”; Havâdis-i Dâhiliye (2-4): “Huzûra Kabûl”, “Ziyâret”, “İrâde”, “Abdülhamîdin Paraları”, “Ta’yîn”, “Rumelide Müdhiş Fırtınalar”, “Matbûât-ı Dâhiliyeden:”, “Bulgarların Şikâyeti”, “Manastır Vilâyetinden Dâhiliye Nezâretine Gelen Şifreli Telgraf Sûretidir.”, “Ali Paşa ile Mülâkât”, “Meclis-i Meb’ûsân”, “Hitâm”, “Birinci İctimâ’-i Umûmî Birinci Celse”, “Rızâ Nûr Beyin Beraati Dolayısıyla”, “Midilli Mektûbu”, “Kolera”; İ’lân (4)

Numara 22 – 4 Teşrîn-i sâni 1326 (17 Kasım 1910) Perşembe:

“Makale-i Mahsûsa: Nutk-ı Hümâyûn (1)”; “Ahmed Rızâ Beyin Nutku Münâsebetiyle (1)”; Politika Panoraması (1); “Siyâsiyât: İttifâk ve İ’tilâf-ı Müselles (2)”; Telgraflar (2): “Brezilya Ordusunda Alman Zâbitânı”, “Çarın Avdeti”, “İngiltere Parlamentosu”, “Prens Zizanofun Katli”, “Çin İstikrâzı”, “Rumeli Ahvâli”, “Kont Tolstoy”, “Kredi Fonsiye”, “Fransa Baş Vekâleti”, “Sırbistan Ahvâli”, “İskoyçina Meclisi”; Havâdis-i Hâriciye (2-3): “Amerikada Demokratların Muzafferiyeti”, “Devlet-i Aliye-Bulgaristan”, “İran* İstikrâzı”, “Rumeli* Ahvâli”, “Venizelosun* Beyânâtı”, “Avusturya* Macaristan”, “Beyânâtın* Avrupada Te’siri”, “Mösyö Sazanof ile Mülâkât”; Havâdis-i Dâhiliye (3-4): “Borsa Ahvâli”, “Osmanlı Bankası”, “Tebeddül-i Vükela Şâyiaları”, “Tazminât Mes’alesi”, “El-Cezîreye Dâir”, “Tünel”, “Frenkya Efendi”, “Rum ve Bulgar İ’tilâfı”, “Matbûât-ı Dâhiliyeden:”, “Türkiye”, “Bağdad Ahvâli”, “Halil Beyin Beyânâtı”, “Meclis-i Meb’ûsân”, “Kolera”; “Hâlâ Eskilik (4)”, “Yorgan mı Bürünsünler! (4)”; İ’lân (4)

Numara 23 – 5 Teşrîn-i sâni 1326 (18 Kasım 1910) Cuma:

“Makale-i Mahsûsa: İki Şey (1)”; “Mâliye Nâzırı Câvid Beye Açık Mektûb (1-2)”; Politika Panoraması (1); Telgraflar (2): “Kont Tolstoyun Vefâtı”, “Çarın Sıhhati”, “Saksonya Kralının Viyanayı Ziyâreti”, “Prens Roland Bonapart”, “Avusturya ve Karadağ”; Havâdis-i Hâriciye (2): “Bulgar Hürriyetperverânının Kongresi”, “Mösyö Zaimpisin Beyânâtı”, “Yunanistanda Zirâat Mes’alesi”, “İstikrâz-ı Osmanî ve Mösyö Pışon”, “İran Ahvâli”, “Türkiye ve İran”; Havâdis-i Dâhiliye (2-3): “Meclis-i Vükela”, “Tebeddül-i Vükela”, “Şûra-i Devlet”, “Yeni Edirne Gazetesi”, “Matbûât Nizâmname’si”, “Fosfat Ma’denleri”, “Çiftlikât-ı Emiriye’nin Ecnebî Bir Şirkete İhâlesi”, “Ziyâret”, “Câvid ve Câhid Beylerin Çiftlikleri”, “Saîd Beyin Hürriyeti”, “İsmâil Bey”, “İstizâh”, “Boykotaj Mes’alesi”, “Matbaa-i Âmirede”, “Türkiye”, “Kâmil Paşa ile Mülâkât”, “Reji Şirketi”, “Türkiye”, “Harîk-i Hâil”, “Rumlar ve Bulgarlar”, “İ’tizâr”, “Ta’yîn”, “Cinâyet”, “Fransa ve İstikrâz”, “Beyoğlu Mutasarrıflığından:”, “İrandan Mektûb”, “Kolera”; İ’lân (4)

Numara 24 – 6 Teşrîn-i sâni 1326 (19 Kasım 1910) Cumartesi:

“Makale-i Mahsûsa: Nüfus Tezkeresi, Pasaport (1)”; Telgraflar (1): “İngiltere Kralının Hindistan Seyâhati”, “Kont Tolstoy”, “Bulgaristanda Kolera”, “Lordlar Kamarasında”, “İspanyada Ta’til-i Eşgâl”, “İspanya ve Fas”, “Bulgar Topçuları”, “Avusturya-Macaristan Delegasyon Meclisi”, “Kral Ferdinandın Avrupaya Seyâhati”; “İttihâd Terakki Cem’iyeti ve Esbâb-ı İnhitâtı (1-2)”; Politika Panoraması (1); Havâdis-i Hâriciye (2-3): “İspanyada Amele Mes’alesi”, “İngilterede Ta’til-i Eşgâl”, “Portekiz Ahvâli”, “Rüşd Osmanlı Konsoloshânesine Hücûm”, “Türkiye-Bulgaristan Münâsebâtının İnkızâsı”, “Mikadoya Sû-i Kasd”, “Yunanistan Ahvâli – Mösyö Venizelos”, “İran ve Rusya”, “Türkiyede Meşrûtiyet”; Havâdis-i Dâhiliye (3-4): “Meşrûtiyete Doğru”, “Kulüb Seddi”, “Meclis-i Meb’ûsân Reîsi Ahmed Rızâ Bey”, “Donanma-i Osmanî Muâvenet-i Millîye Cem’iyeti Merkez-i Umûmîsinden:”, “Bir Rum Muharririnin Cerhi”, “Siroz Gazetesi”, “Rum Patrikhânesi ve Eksarkhâne”, “Mısrıda Dinamit Hâdisesi”, “Başkim İ Kombit Sermuharriri Mustafa Safvet ve Da’va

Vekîli Hasan ve Refikâsı”, “Kürd Kulüpleri”, “Şirket-i Hayriye”, “Muhâbir-i Mahsûsumuzdan: Midilli Mektûbu 2 – Maârif, Umûr-ı Sıhhiye, Nâfia”, “İ’zâm”; İ’lân (4)

Numara 25 – 7 Teşrîn-i sâni 1326 (20 Kasım 1910) Pazar:

“Makale-i Mahsûsa: Kahrolsun Garaz... Yaşasın Memleket (1)”; Telgraflar (1): “Bolivyada Alman Zâbitânı”, “Romanya Hâriciye Nâzırının Berlin Seyâhati”, “Karadağ Kralının Roma Seyâhati”, “Kont Tolstoy”, “İngiltere Meb’ûsânı”, “Teyyâre Kazası”, “Bulgaristanda Kolera”, “Aksâ-yı Şarkda Mûdhiş Fırtınalar”, “Menlek Hâlâ Hayâtıdır”; Politika Panoraması (1); Havâdis-i Hâriciye (1-2): “Yunanistan Ahvâli: Kâmil Paşanın Atina Seyâhati”, “Rum ve Bulgar İ’tilâfı”, “Karadağ Hudûdu”, “İttihâd-ı İslav Erkânı ve Türkiye”, “Rusya ve İran”, “Lizbonda Ta’til-i Eşgâl”, “Portekizde Tekâlifin Sûret-i Cibâyeti”, “İranda Şimendüfer Hatları”, “Türkiye-Bulgaristan Ticâret Mukâvelesi”, “Karadağa Firâr Eden Arnavudlar”, “İran Ahvâli”; Havâdis-i Dâhiliye (2-4): “Huzûra Kabûl”, “Ziyâret”, “Atiyye-i Şâhâne”, “Sofyada Arnavud Mitingi”, “Adâlet, Hürriyet Müsâvâtı”, “Dâhiliye Nâzırı”, “Vürûd”, “Nişân”, “Türkiye”, “Hamiyetli Me’mûrun Vatana Fâidesi”, “İmtiyâz Talebi”, “Amerikaya Talebe İ’zâmı”, “Muallim Talebi”, “Damızlık Celbi”, “Emniyet-i Umûmiye Müdiriyyetine Açık Mektûb”, “Elektrik Tramvayları”, “Kömür Amelesinin Grevi”, “Fenerler”, “Bir Bulgar Çetesinin İkâ Ettiği Mûdhiş Bir Cinâyet”, “İstîzâh”, “Aynen Varaka”, “Türkiye”, “Mersinde Mûdhiş Bir Cinâyet”, “Kaza-i Bahrî”, “Bursa Lisesi Talebe Efendileri Tarafından Vârid Olmuştur”, “Gazete Neşrine Müsâade”, “Meclis-i Meb’ûsân”, “Kolera Âfeti ve Takayyüdât-ı Sıhhiye”, “Kolera”; İ’lân (4)

Numara 26 – 8 Teşrîn-i sâni 1326 (21 Kasım 1910) Pazartesi:

“Osmanlı Dâr-ül Fünûn Cem’iyeti (1)”; “Cevâb – İstîzâh (1)”; Politika Panoraması (1); Havâdis-i Hâriciye (2): “Prens Viktor Napolyonun Beyânâtı”, “Pueblada İhtilâl”, “Garîb Bir Cem’iyet”, “Amerikada Çıkan Arabca Gazeteler”; Havâdis-i Dâhiliye (2-4): “Meclis-i Vükelâ”, “Donanma-i Hümâyûn”, “Komisyon Teşkilî”, “Orman Nezâretinden”, “Şehbender Muhib Bey”, “Kabinenin Mevkî”, “Teşebbüsât-ı İktisâdiye”, “Rumeli Şimendüfer Amelesi ve Ameleye Sû-i Muâmele”, “Rumeli Ahvâli”, “Fırtına ve Feyezân”, “Subranya Meclisi ve Ermeniler”, “Suriye”, “Mâliye Nezâretinin ve Posta Müdiriyyet-i Umûmiyesinin Nazar-ı Dikkatine”, “Hazîne Sarıkları”, “Maârif Nâzırı”, “Maârif Nâzırının Nazar-ı Dikkatine”, “Maârif Nezâretinin İcrââtı! Mekteblerimizin İslâhâtı”, “Postahâne Kûşâdî”, “Telgraf Temdîdi”, “Derdest”, “Beyânnâme”, “Elbasan Dâr-ül Muallimîn”, “Hasbihâl Gazetesi”, “Sosyalist Gazetesi”, “Kara Saîd Paşa”, “İstîzâh”, “Kolera”; İ’lân (4)

Numara 27 – 9 Teşrîn-i sâni 1326 (22 Kasım 1910) Salı:

“Makale-i Mahsûsa: Vazîfemiz (1)”; Telgraflar (1): “Tolstoyun Vefâtı”, “Fredin Heykeli”, “Avusturya-Macaristan Delegasyon Hey’eti”; Politika Panoraması (1); Havâdis-i Hâriciye (1-2): “Osmanlı İstikrâzı ve Paris Fukarâsı”, “İran İstikrâzı”, “Yunan Meclis-i Millîsi”, “Bulgaristan Ahvâli: Fral Ferdinand ve Mösyo Keşof”, “Amerikada Sâkin Arnavudlar”, “Avrupada Ahvâl-i Hevâiye”; Havâdis-i Dâhiliye (2-4): “Huzûra

Kabûl”, “Tenezzüh-i Şâhâne”, “Opranor Cemîl Paşa”, “Ziyâret-i Süferâ”, “Donanma-i Osmani”, “Şehremâneti Binâsında Feyezân”, “Arnavud Talebesi”, “Da’vet”, “İnsâf”, “Meclis-i Meb’ûsânda Arabalar”, “Meclis-i Meb’ûsân İttisâlinde Kolera”, “Eşkiyâ”, “Harîk”, “Kolera”, “Gümrük Amelesinin Ta’tîl-i Eşgâli”, “Hakk-ı Millet ve İhtilâl”, “Meclis-i Meb’ûsân”, “Midilli Matbûâtından: Eski Yol, Eski Fikir”, “Siroz Ahâli-i Muhteremesine”, “Husûsî Telgraf”; İ’lân (4)

Numara 28 – 10 Teşrîn-i sâni 1326 (23 Kasım 1910) Çarşamba:

“Makale-i Mahsûsa: İctimâî Nakîselerimizden - Hiss-i Kanûnperestî (1)”; “Cevâb (1-2)”; Politika Panoraması: Dâr-ül Hukûk İdâre İmtihânında (1); Telgraflar (2): “Alman Veliahdının Kolombo Seyâhati”, “Prens Hanrının Budapeşte Seyâhati”, “Romanya Hâriciye Nâzırının Berlin Seyâhati”, “Sırbistan Hayât-ı Diplomasisinde Tebeddül”, “Belçika Kraliçesi”, “Fransa Kabinesi ve Macar Matbûâtı”, “Fransada Feyezân”, “Matbûât Kanûnu”; “Sadrazam Paşa Hazretleri – Açık Mektûb (2)”; Havâdis-i Hâriciye (2-3): “Kont Tolstoyun Vefâtı – Mâtem-i Umûmî”, “Girid Meclis-i Millîsi”, “Mösyö Venizelosun Beyânâtı”, “Bulgaristan-Yunanistan Mukâreneti”, “Hind Aşâiri”; Havâdis-i Dâhiliye (3-4): “Ziyâret-i Şâhâne”, “Atiyye-i Seniye”, “Sadrazam Hakkı Paşanın Meclis-i Meb’ûsânda Beyânâtı”, “İttihâd ve Terakki Fırkası”, “İlâne-i Milliye Cem’iyeti İdârehânesi”, “Sû-i İsti’mâl”, “Üçüncü Ordu Zâbitânı”, “Fransız Sefirinin İlânesi”, “İçilecek Sular”, “Tuğyân-ı”, “Ma’mûret-ül azîz Meb’ûsû Mehmed Efendiye”, “Matbûât-ı Dâhiliyeden Muhbirlerin Şikâyeti”, “Tebliğât-ı Resmîye”, “Nizâmname-i Esâsî”, “Kolera”, “Tıb Fakültesi Talebe Cem’iyetinden.”; İ’lân (4)

Numara 29 – 11 Teşrîn-i sâni 1326 (24 Kasım 1910) Perşembe:

“Siyâsiyât: İngiltere (1)”; Telgraflar (1): “Rayhştagin İctimâî”, “Almanyanın Siyâset-i Hâriciyesi”, “Avusturyanın Paris Sefâreti”, “Rusya Hâriciye Nâzırı”, “Galde Ta’tîl-i Eşgâl”, “Şimâl Denizde Fırtına”, “Meksikada İhtilâl”, “Annamda Feyezân”, “Mister Askuyet Aleyhinde Nümâyış”, “Rusya ve Japonya”, “Pamuk Sendikası”, “Meksikada İhtilâl”; “Tal’at Bey (1-2)”; Politika Panoraması (1); Havâdis-i Dâhiliye (2-4): “Huzûra Kabûl”, “Ziyâret”, “Sadr-ı Esbak Kâmil Paşa Hazretleri”, “Cem’iyet-i Hafîye”, “Mîrahor Bey”, “Devr-i Sâbık Garâibinden”, “Yedikule Şimendüfer Amelesi”, “Manastırda Demokratların Mahkeme-i Hafîyesi”, “Vazîfe ve Selâhiyet Hakkında”, “Esâs Da’vaya Dâirdir”, “Türkiye”, “Meclis-i Meb’ûsân”, “Kürd Neşr-i Maârif Cem’iyetinden”, “Tolstoyun Defni”, “Kolera”, “Aynen Varaka”, “Sosyalist Gazetesi”, “Neşriyât-ı Cedîde”; İ’lân (4)